बालभारती
सुवर्णमहोत्सव
१९६७ २०१७

سِنڌُوُڀارتيِ

دَرجو ڇهون

سِنڌِي

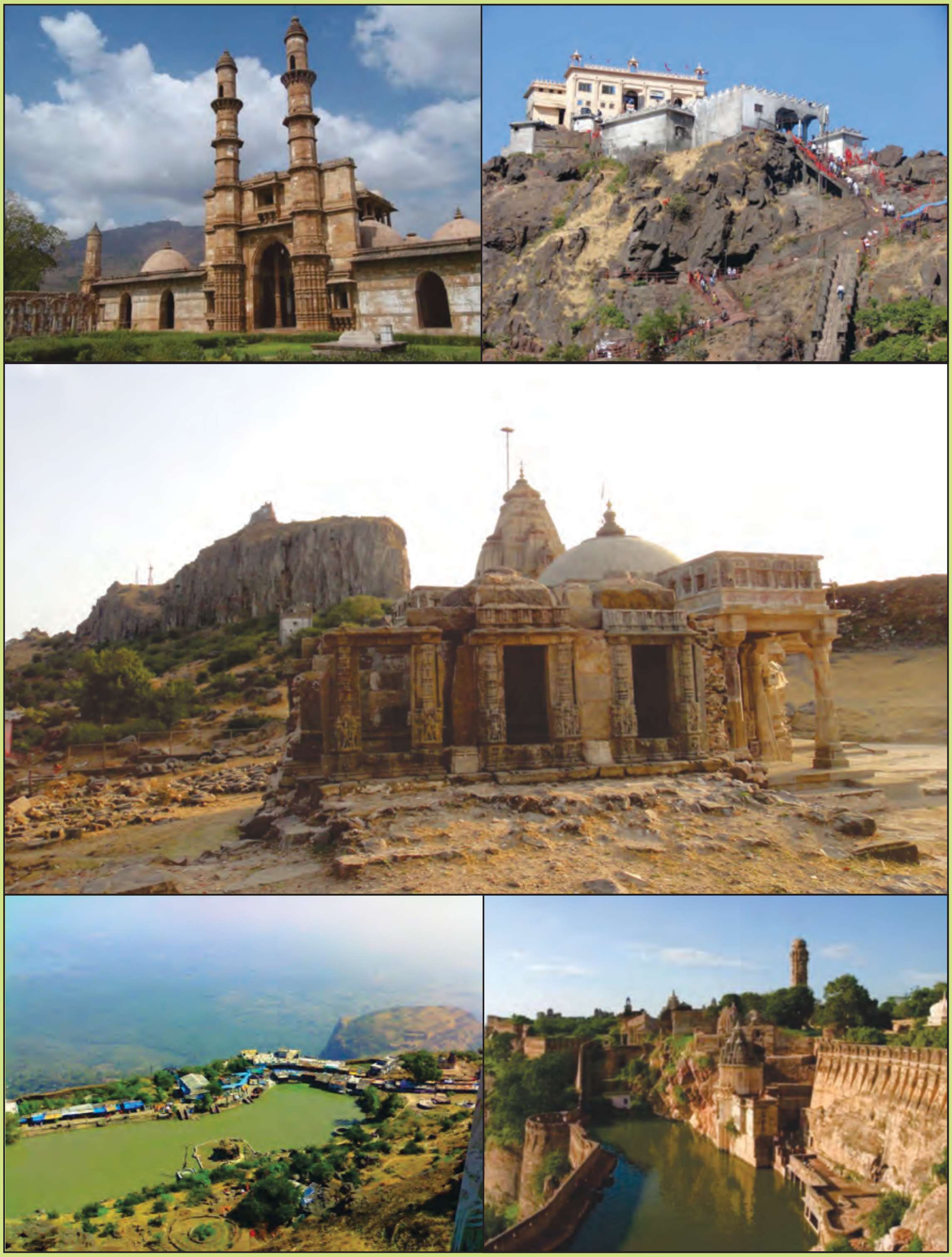

پهريون ڇاپو : 2016 © مهاراشٽر راڄيہ پاٺيہ پُستڪ نرمتي وَ اڀياسڪرم سنشوڌن منڊل پُڻي ۴۱۱۰۰۴.

مهاراشٽر راڄيہ پاٺيہ پُستڪ نرمتي وَ اَڀياسڪرم منڊل وٽ هن ڪتاب جا سڀ حق واسطا محفوظ آهن. هن ڪتاب جو ڪو بہ ٽڪر ڊائريڪٽر، مهاراشٽر راڄيہ پاٺيہ پُستڪ منڊل جي لکيل اِجازت کانسواءِ ڪٺي نٿو سگهجي.

سنڌي ڀاشا سمتي ۽ : ڊاڪٽر ديال 'آشا' سياپتي

اَڀياس گٽ سمتي: شري اَشوڪ ڪملداس مکتا ميمبر
شري ميران مهيش گدواڻي ميمبر
شري وڄيہ راڄڪمار منگلاڻي ميمبر
شري گووردن شرما 'گهايل' ميمبر
شريمتي راڄيشري چيتانند ٽيڪچنداڻي ميمبر
شريمتي ڪاڄل اَنيل رامچنداڻي ميمبر

سنيوجڪ : شريمتي ڪيتڪي جاني
اِنچارج وشيش اڌڪاري سنڌي

سنيوجن سهايہ : شريمتي گيتا گٽيش ٺاڪر
ڪاپي رائيٽر سنڌي

ٽائيپ سيٽنگ : شريمتي شوڀا لعلچنداڻي - ممبئي

چترڪار: ڪماري سوپنالي وڄيہ ڪمار اُپاڌيہ

نرمتي : شري سچيتانند آڦڙي (مکيہ نرمتي اَڌڪاري)
شري سنديپ آجگانوڪر (نرمتي اَڌڪاري)

پرڪاشڪ : شري وويڪ اُتم گوساوي، ڪنٽرولر
پاٺيہ پُستڪ نرمتي منڊل
پربا ديوي، ممبئي - ۲۵.

ڪاغذ : ۷۰ جي. ايس. ايم. ڪريم وو

پرنٽنگ آرڊر: N/PB/2016-17/

ڇاپيندڙ :

منظوري نمبر : م را ش س پر پ / اوو / ش پر /١٦-٢٠١٥ / ١٦٧٣ تاريخ ٢٠١٦-٤-٦

سِنڌو پارِتي

ڏَرجو ڇهون

سِنڌِي

مهاراشٽر راجيه پاٺيه پستڪ نرمتي وَ اڀياسڪرم سنشوڌن منڊل، پڻي.

ڀارت جو سنوڌان

ديباچو

اسين ڀارت جا لوڪ، ڀارت کي هڪُ مڪمل طور خودمُختيار سماجوادي سَرو ڌرم ۽ سم-ڀاوَ وارو لوڪشاهي گڻراجيہ بڻائڻ لاءِ گنڀيرتا سان فيصلو ڪري ۽ انهيءَ جي سڀني ناگرڪن کي :

سماجڪ، آرٿڪ ۽ راڄنيتڪ نياءُ، ويچار، اظهار، وشواس، شرڌا ۽ اُپاسنا جي آزادي؛ درجي ۽ موقعي جي سمانتا؛ خاطريءَ سان حاصل ڪرائڻ ۽ اُنهن سڀني ۾ شخصي سؤمان ۽ راشٽر جي ايڪتا توڙي اکنڊتا جي خاطري ڏيندڙ ڀائيچارو وڌائڻ لاءِ.

اسان جي هن سنوڌان سڀا ۾ اڄ تاريخ چويهين نومبر، ١٩٤٩ جي ڏينهن، هن ذريعي هيءُ سنوڌان سويڪار ڪري، اُن کي قانون جي روپ ۾ ڀاڱي ڪي ارپڻ ڪريون ٿا.

راشٽر گيت

جَنَ گَڻَ مَنَ اَڌينايَڪ جَيَہ هي،
ڀارَتَ ڀاڳيہ وِڌاتا
پَنجابَ، سِنڌ، گُجراتَ، مَراٺا،
دراوڙَ اُتڪَلَ، بَنگَ،
وِنڌيَہ، هماچَلَ، يَمُنا، گَنگا،
اُڇَلَ، جل ڌِ تَرَنگَ،
تَوَ شُڀَ نامي جاڳي،
تَوَ شُڀَ آشيس ماڳي،
گاهي تَوَ جَيَہ - گاٿا،
جَنَ گَڻَ - مَنگَلَ دايَڪَ جَيَہ هي
ڀارت ڀاڳِيہ وِڌاتا،
جَيَہ هي، جَيَہ هي، جَيَہ هي،
جَيَہ جَيَہ جَيَہ جَيَہ هي،

پرتِگيا

’ڀارت منهنجو ديش آهي. سڀ ڀارتواسي منهنجا ڀائر ۽ ڀينر آهن.

مونکي پنهنجي ديش لاءِ پيار آهي ۽ مونکي ان جي شاندار ۽ طرح طرح جي ورثي تي گوُرو آهي. مان سدائين ان جي لائق ٿيڻ جو جتن ڪندو رهندس.

مان پنهنجن متن مائٽن، اُستادن ۽ سڀني بزرگن جو سنمان ڪندس ۽ هر ڪنهن سان فضيلت ڀريو ورتاءُ ڪندس .

مان پرتگيا ٿو ڪريان تہ مان پنهنجي ديش ۽ ديشواسين سان سچو ٿي رهندس. انهن جي ڪلياڻ ۽ آسودگيءَ ۾ ئي منهنجو سک سمايل آهي.‘

* پرسناونا *

’قومي سکيا خاڪو ۲۰۰۵‘ ۽ ٻارن لاءِ مفت ۽ لازمي تعليم جو حق قانون ۲۰۰۹‘ انوسار مھاراشٽر راڄيہ ۾ پرائمري تعليم اڀياس ڪرم ۲۰۱۲ تيار ڪيو ويو. ھن سرڪاري منظور ڪيل اڀياسڪرم موجب درسي ڪتابن جي نئين مالھا ۱۴-۲۰۱۳ تعليمي سال کان درجي بہ درجي پاٺيہ پُستڪ منڊل شايع ڪري رھيو آھي. انگريزي ماڌيمن جي درجي ڇھين لاءِ سنڌي جو ڪمپوزٽ اڀياسڪرم ’سنڌو ڀارتي‘ ھي پاٺيہ پُستڪ تيار ڪيو ويو آھي. ھي درسي ڪتاب اوھانجي ھٿن ۾ ڏيندي اسانکي بيحد خوشي ٿي رھي آھي.

سکڻ ۽ سيکارڻ جي ڪارروائي ٻال مرڪزي ۽ مزيدار ٿئي، عملي ڪمن تي زور ڏنل ھجي اھو نظريو ڌيان ۾ رکي ھي ڪتاب تيار ڪيو ويو آھي. ھن درجي جي آخر ۾ شاگردن کي ڪھڙيون لياقتون حاصل ڪرڻيون آھن. ان لاءِ درسي ڪتاب ۾ ڀاشا وشيہ لاءِ ضروري لياقتن ۽ حاصلات جي ڄاڻ ڏني آھي.

ڪمپوزٽ ڀاشا سڪنڊڙ شاگردن کي ڌيان ۾ رکي ھن ڪتاب جا سبق ۽ ڪوتائون چونڊيا ويا آھن. ڀاشا جي ھنر ۽ وڪاس لاءِ الڳ انداز ۾ اڀياس ھدايتون ۽ مشغوليون ڏنيون ويون آھن. شاگرد نوان لفظ، پھاڪا، چوڻيون، اصطلاح چڱي طرح استعمال ڪن اُن ڪري ھي سڀ وٽنڊڙ ۽ سؤلي نموني ڏنل آھي.

سنڌي ڀاشا سمتي، اڀياس گٽ ميمبرن ۽ چترڪار جي گڏيل محنت سان ھي ڪتاب تيار ڪيو ويو آھي. ھي ڪتاب وڌ ۾ وڌ بي نقص معياري ٿئي، اُن لاءِ راڄيہ جي الڳ الڳ ڀاڱن مان چونڊ اُستادن ۽ تعليمي ماھرن کان ھن ڪتاب جي چنڊچاڻ ڪرائي آيل راين ۽ ويچارن جو سنڌي سمتي مناسب ڌيان رکي ھن ڪتاب کي آخرين روپ ڏنو آھي منڊل انھن سڀني جو تھدل شڪرگذار آھي. اُميد تہ شاگرد، ماستر ۽ مائٽ ھن ڪتاب جو سواگت ڪندا.

(ڊاڪٽر سُنيل مگر)
سنچالڪ
مھاراشٽر راڄيہ پاٺيہ پُستڪ نرمتي وَ
اَڀياسڪرم سنشوڌن منڊل، پڻي.

پڻي :
تاريخ : ۹ مي ۲۰۱۶ اڪشَ تيج
ڀارتيہ سوريہ ۱۹ ويساک ۱۹۳۸.

درجو ڇهون
سنڌي ڪامپوزٽ (گڏيل) ڪورس - سنڌوُ ڀارتي

اَڀياس ڪرم

* ’مهاراشٽر راڄيه اڀياسڪرم کاڪو - ٢٠١٠‘ موجب سکڻ سيکارڻ جي ترتيب ۾ وقت جي ضرورُتن موجب مُناسب تبديليوُن آنديوُن ويوُن آهن.
* درجو ڇهون - سنڌو ڀارتي ڪتاب تيار ڪرڻ وقت هيٺيان مقصد نظر هيٺ رکيا ويا آهن.

درسي ڪتاب ۾ ڏنل نثر جي مواد کي شاگرد سمجهي سگهي. درسي ڪتاب ۾ سمايل نظم ڀاڱي ۾ ڪوتائن جي ڀاو کي شاگرد سمجهي سگهي.

* نثر ۽ نظم سان لاڳاپو رکندڙ توڙي لاڳاپو نه رکندڙ مشغولين ۾ چاهه ۽ وندر سان بهرو وٺي شاگرد پنهنجي اظهار شڪتي، ڪلپنا شڪتي، عملي شڪتي ۽ سرجڻ شڪتي وڌائي سگهي.
* ’ڀاڻ سڪان، ڀاڻ ڪريان‘ متي تي عمل ڪري شاگرد پنهنجو آتم وشواس وڌائي سگهي.
* ڏسي ۽ ٻڌي ڪري شاگرد بنا چوڪن لکڻ جو هُنر وڌائي سگهي.
* ١ کان ١٠٠ تائين انگ، اکرن ۽ عددن ۾ شاگرد لکي سگهي.
* ساهتيه جي الڳ الڳ قسمن کي پڙهڻ جو آنند وٺي سگهي.
* پکين، مُندن، جانورن، پيشن اِنهن جا نالا ٻڌائي ۽ لکي سگهي.
* صِحت، پرياورڻ، سماجڪ مسئلن بابت، شاگرد ۾ سُڄاڳي اَچي.
* گهر، اسڪوُل، پاڙو، سماج ۽ ديش ڏانهن جوابداريوُن شاگرد سمجهي سگهي.
* گهر، پسگردائيءَ وارا آزمودا، گهٽنائوُن، ڪلاس ۾ دوستن سان ونڊي سگهي.

خط ۽ ننڍا مضموُن لکي سگهي.

فهرست

نمبر	وشيہ	ليکڪ جو نالو	صفحہ
.١	پارت ديش مهان (بيت)	کيمن موُلاڻي	1
.٢	غريب جي دل	تيرٿ سپاڻي	3
.٣	پاوا ڳڙهہ جو سئر	—	5
.۴	مزيدار پاچو (بيت)	هري دلگير	9
.۵	يڪ تندرستي هزار نعمت	—	12
.٦	يوگيتا جي سڦلتا	—	15
.٧	سائيڪل (بيت)	روپڪمار گهايل	18
.٨	گفتگو	—	20
.٩	اِنصاف	—	23
.١٠	سُنا يار (بيت)	گووردن شرما	26
.١١	دياوان دادا	ڊاڪٽر. ديال آشا	28
.١٢	خط	—	31
.١٣	لعل بهادر شاستري	—	34
.١۴	مُندوُن	—	37

١. ڀارت ديش مهان

ٻڌو. ڳايو.

اَسانجو ڀارت ديش مهان،
ساري دنيا ۾ سڀ کان وڏ،
جنهنجو اُچو شانُ،
اَسانجو ڀارت ديش مهان.

ذاتِ پاتِ جو هِتِ آ ميلو
رنگ ڀيد جو ڪو نہ مسئلو،
هر پراڻيءَ ۾ ڏسون سدائين،
تا هڪڙو ڀڳوان،
اَسانجو ڀارت ديش مهان.

پنهنجو پنهنجو فرض نڀايون،
ڪڏهن بہ ڪنهن سان ڪين ڦتايون،
اَعليٰ آدرش جي خاطِرِ
جان ڪريون قربان،
اَسانجو ڀارت ديش مهان.

آزادي اَڌڪار مڃوُن تا
اَهنسا سان سڀ پيار ڪيون تا،
نفرت کان تا ڪريوُن ڪنارو،
منو لڳي تو هر مهمان،
اَسانجو ڀارت ديش مهان.

نوان لفظ :

مهان - وڏو　　قربان - صدقي　　نڀايون - پاليون　　اَعليٰ - وڏو

اَڀياس

سوال ١ : هيٺين سوالن جا جواب لکو :-

١) اَسين هر پراڻيءَ ۾ ڇا ٿا ڏسون؟

٢) شاعر اَعليٰ آدرش بابت ڇا چيو آهي؟

٣) اَسان کي ڪهڙي ڳالهه کان ڪنارو ڪرڻ گهرجي؟

سوال ٢ : ڪوتا ۾ ڀارت ديش جي ڪهڙين خوبين جو ورڻن ڪيل آهي؟

سوال ٣ : جوڙا ملايو :-

الف	ب
١) ذات پات جو	١) ڪين ڦٽايون
٢) پنهنجو پنهنجو	٢) ڪريون ڪنارو
٣) نفرت کان ٿا	٣) فرض نڀايون
۴) ڪڏهن بہ ڪنهن سان	۴) هٿ آ ميلو

سوال ۴ : هيٺين لفظن جا هم آوازي لفظ لکو :-

مهان .... مسئلو .... فرض .... رنگ ....

هدايت :- اُستاد، شاگردن کي ديش جي آدرش ۽ مهانتا بابت ڄاڻ ڏيندو.

مشغولي :- ماستر صاحب شاگردن کي ديش ڀڳتيءَ جا گيت گڏ ڪري لِکي اَچڻ لاءِ چوندو.

پورڪ اَڀياس

١. ڀارت جو قومي گُل، قومي جانور، قومي پکي، قومي ميوو لِکو.

٢. ڀارت مهان ديش آهي. اهو ڪيترين علحدين خوبين سان سينگاريل آهي. اهي خوبيون سوچي، هيٺين گولن ۾ لِکو.

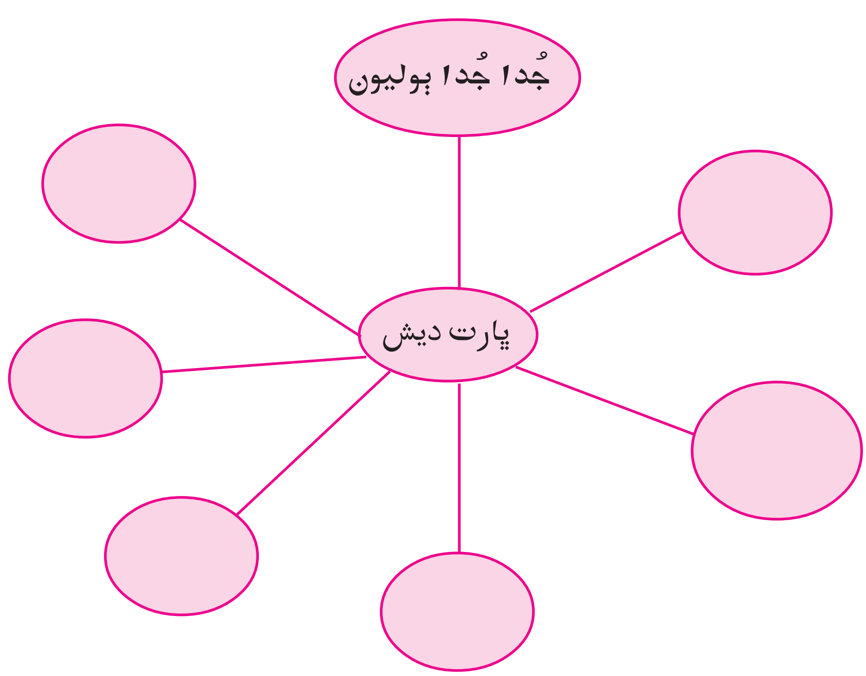

٢. غريب جي دِل

پڙهو ۽ لکو.

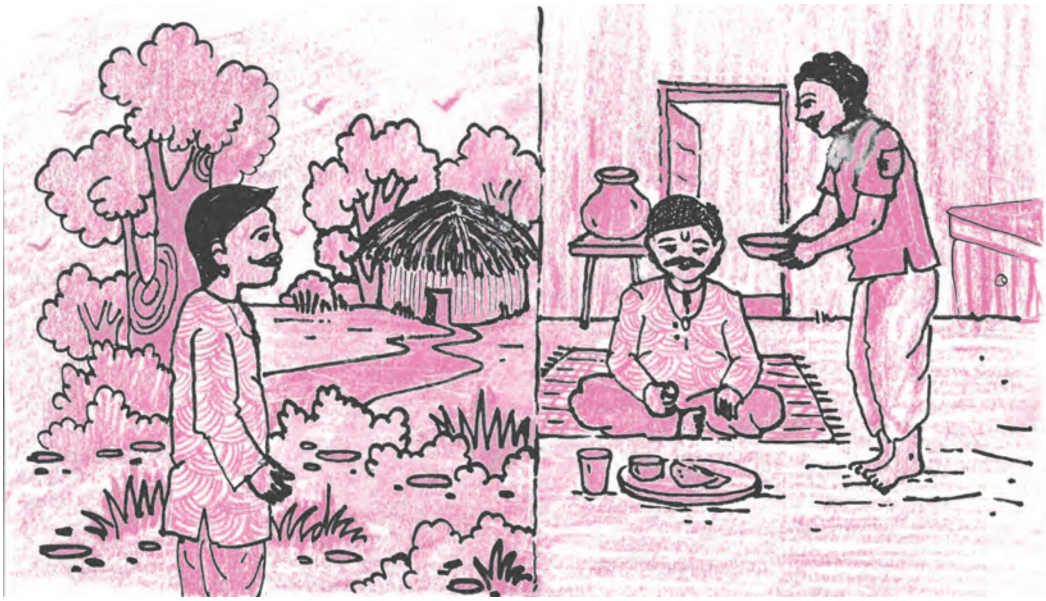

هِڪڙو زَميندار هو. ايشور جي دَيا سان هوُ سکيو ستابو هو. هڪ ڏينهن هِڪُ غريب رُلندو پنندو زميندار جي گهر وٽ اَچي پهتو. غريب ڏاڍو ٿڪلُ هو ۽ کيس بک بہ لڳي هئي. زميندار کي ٻاڏائيندي چيائين، 'ڪُجهہ ڏينهن کان روٽيءَ جو هڪ ٽُڪر بہ پيٽ ۾ ڪونہ وڌو اٿم.' زميندار کي مٿس دِيا ڪانہ آئي. غريب کي بکيو ئي هڪالي ڪڍيائين.

ٿورن ڏينهن کان پوءِ زميندار شِڪار ڪرڻ لاءِ هڪ جهنگل ۾ ويو. شڪار هٿ ڪونہ آيُس. اوندهہ ۾ رستو ڀُلجي پيو. ٿڪل زميندار کي بک بہ اَچي ڏاڍو ستايو. پَري کان هڪ جهوپڙي ڏسي، اُن طرف هلڻ لڳو.

جهوپڙيءَ ۾ اُهو ساڳيو غريب ويٺل ڏٺائين. زميندار هُن کي ڏسي ڇِرڪيو. شرم وچان، ڪجهہ گهرڻ لاءِ وات مان هڪ اکر بہ نہ نڪتس. غريب بہ کيس سڃاڻي ورتو. غريب سندس آدرڀاءُ ڪيو. اُن وقت جيڪي بہ وٽس ميسرُ هو، سو کارايائينس. رات جو سُمهڻ لاءِ کيس بسترو بہ وڇائي ڏنائين. صبح جو نيرن ڪرائي، رستو ڏيکاري روانو ڪيائينس.

جنهن غريب کي پاڻ لوڌي ڪڍيو هئائين، تنهنجو ايترو قرب ۽ مهمان نِوازي ڏسي زميندار ڏاڍو لڄي ٿيو.

دِل ۾ چيائين، تہ منهنجي بدَتر هلت عيوض، غريب مون سان جيڪا ڀلائي ڪئي آهي، تنهن مون کي چڱو سبق سيکاريو آهي.

نوان لفظ :

سکيو ستابو - آسودو خوشحال	عيوض - بدران	لوڌي ڪڍڻ - هڪالي ڪڍڻ
ٻاڏائڻ - ليلائڻ، مِنٿون ڪرڻ	آدرڀاءُ - عزت، مانُ	قُرب - پيار
		لڄي ٿيڻ - شرمسار ٿيڻ

اَڀياس

سوال ۱ : هيٺين سوالن جا جواب لکو:-

۱) زميندار جي حالت ڪيئن هئي؟
۲) زميندار وٽ ڪير آيو؟
۳) جهنگل ۾ زميندار جو ڪهڙو حال ٿيو؟
۴) غريب زميندار سان ڪهڙي هلت هليو؟
۵) هن سبق مان ڪهڙي سکيا ملي ٿي؟
۶) هن سبق ۾ ڏنل اِصطلاح ڳولهي معنيٰ لکي جملن ۾ ڪم آڻيو.

سوال ۲ : ضد لکو:-

غريب...................... ڏينهن...................... اوندهه...................... پلائي...................... چڱو......................

سوال ۳ : هيٺين جملن ۾ خال ڀريو:-

۱) ايشور جي ديا سان هوُ .... هو.
۲) ٺڪل زميندار کي .... بہ اَچي ڏاڍو ستايو.
۳) صبح جو نيرن ڪرائي .... ڏيکاري روانو ڪيائينس.

هدايت :- ماستر شاگردن کي سمجهائيندو تہ گهرجائو، تڪليف ۾ آيل اَگر ڪوبہ آس پائي سامهون اَچي تہ وس آهر اُن جي مدد ڪرڻ گهرجي.
مشغولي :- ماستر شاگردن کي هن آکاڻيءَ جهڙي ڪا بي ننڍي آکاڻي، مائٽن جي مدد سان گهران لکي اچڻ لاءِ چوندو.

پورڪ اَڀياس

۱) هيٺ ڏنل جدا جدا حالتن ۾ توهان ڇا ڪندا؟

۱) توهان جي دوست کي پڪنڪ تي هلڻ لاءِ پئسا ڪونہ آهن. ....
۲) توهان جي پاڙي ۾ ڪو ماڻهو پڙهيل نہ هجي. اُنکي اَخبار يا چٺي پڙهڻي آهي. ....
۳) ٻڍي رستو پار ڪرڻ چاهي ٿي ۽ رستي تي آمدرفت جاري آهي. ....
۴) ڪرڪيٽ ڪندي بال سان ڪنهن گهر جو شيشو ٽُٽي پيو آهي. ....
۵) توهان جو دوست يا ساهيڙي ڪجهہ ڏينهن کان اسڪول ۾ غير حاضر آهي. ....

۲) هيٺين لفظن کي شفي لفظ (Positive) ۽ نفي لفظ (Negative) ۾ ورهايو.

ديا، نفرت، آدرڀاءُ، پلائي، مدد، غصو، سزا، پيار، ڌِڪار

شفي لفظ	
نفي لفظ	

۳. اِنساني گڻن جا ڪجهہ مثال هيٺ ڏنل آهن خالي خانن ۾ بيا گُڻ ڀريو.

پسن پکين لاءِ ديا	غريبن جي مدد			

٣. پاوا ڳڙهہ جو سئر

ٻڌو. پڙهو ۽ مزو ماڻيو.

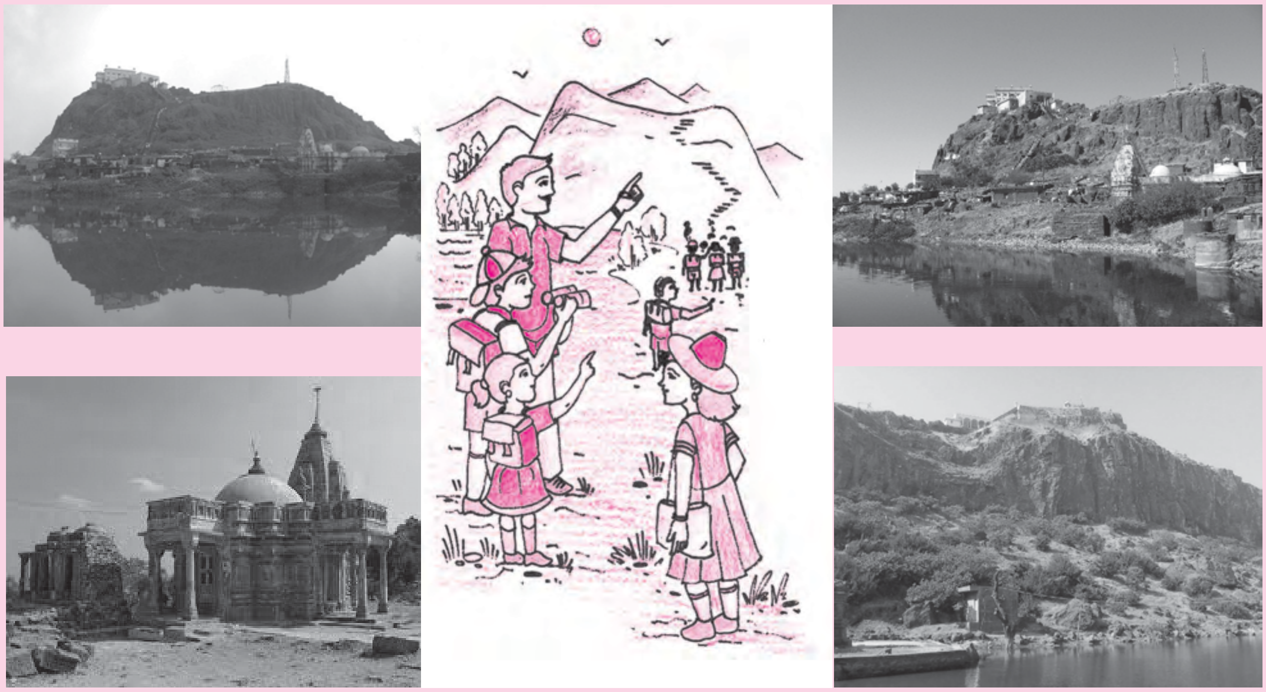

ناتال جي موڪلن ۾، اَسين ڪلاس جا سڀ وديارٿي پنهنجي ماستر سان گڏ پاوا ڳڙهہ گهمڻ لاءِ تيار ٿياسين. پرتاب نگر اِسٽيشن تان ريل گاڏيءَ ۾ چڙهي سڀ ٻار تمام خوش ٿياسين.

گاڏيءَ ۾ ڪي ٻار موڄ مستي ڪرڻ، گيت ڳائڻ تہ ڪي وري نَچڻ ٽپڻ لڳا. اَسانجي ڪلاس ۾ هڪ ٻار کي بنسري وڄائڻ ايندي هُئي سو هوُ سيني ٻارن ۽ ماسترن کي وندرائي رهيو هو. گاڏي جڏهن چانپانير اِسٽيشن تي آئي تڏهن اَسين سڀ گاڏيءَ مان لهي سنڌوُدرگ ڌرمشالا ڏانهن روانا ٿياسين. اَسان رات اُتي ئي رهياسين.

ٻئي ڏينهن صبح جو سوير پهاڙ تي چڙهڻ شروع ڪيوسين. رستو ڏاڍو هيٺ مٿي ۽ وَر وڪڙ هو. رستي جي ٻنهي پاسي وڏا وڏا وڻ هئا. وڻن ۽ ٻوٽن ۾ ڪِٿي ڪِٿي رنگبرنگي گُل ڦُل ڏسڻ ۾ پئي آيا. پکين منيون لاتيوُن پئي لنويوُن. ايتري ۾ سوُرج ديوتا درشن ڏنو. سج جي ڪرڻن سبب پهاڙ وڏيڪ جڳمڳائڻ لڳو. اَسان اِهو پڻ ڏٺو تہ ڪي ماڻهو ٽراليءَ ۾ چڙهي مٿي وڃي رهيا هئا. اُتان چپن جي وچ مان پاڻيءَ جي ڌارا وهندڙ نظر اَچي رهي هئي. ماستر ٻڌايو تہ ٻڙودا ۾ جيڪا وشوامتري ندي آهي سا هيءَ اَٿو. پوءِ تہ سڀ ٻار پاڻيءَ ۾ هٿ وجهي پاڻي هڪ ٻئي مٿان اُڇلائڻ لڳا.

ڪجھ وقت کان پوءِ ماستر چيو، ”ٻارو! هيءَ بينڪ جي جاءِ آهي. هينئر اَسين اَڌ پنڌ ڪري

چُڪا آهيون. هاڻي اَسانکي ٻُک بہ ڏاڍي لڳي آهي. سو اَسان سڀ گڏجي ناشتو ڪنداسين.“ اَسان اُتي ناشتو ڪري تازا توانا ٿي اَڳتي وڌياسين ۽ ٿوري ئي وقت ۾ پاوا ڳڙهہ جي چوٽيءَ تي پهچي وياسين. اُتي هڪ ننڍو تلاءُ ڏسڻ ۾ آيو. اَسانکي ماستر ٻڌايو تہ اُنکي ’کير تلاءُ‘ چوندا آهن، ڇو تہ هن تلاءُ جو پاڻي کير جهڙو اَڇو آهي.“

نيٺ پهاڙ جا ڏاڪا چڙهي مٿي ڪالي ماتا جي مندر وٽ پهتاسين. ڪالي ماتا جو درشن ڪري ڏاڍو خوش ٿياسين. پهاڙ تان چوڌاري نظر ڦيرائڻ سان هيٺ چانپانير جو قلعو ۽ شهر ڏسڻ ۾ پئي آيا. ماڻهوءَ سندن گهر رانديڪن وانگر ننڍا ننڍا پئي لڳا.

گُهمي ڦري اَسين هيٺ لهڻ لڳاسين. لهڻ وقت هڪ وڏو تلاءُ ڏسڻ ۾ آيو جنهن کي ’آجوا تلاءُ‘ چوندا آهن. تڪڙا تڪڙا قدم کڻي پهاڙ تان هيٺ لٿاسين. ڌرمشالا ۾ ڪُجهہ وقت ترسي روٽي کائي شام واري گاڏيءَ ۾ چڙهي واپس موٽياسين. گاڏيءَ جي درين مان ڪيتري وقت تائين پاوا ڳڙهہ ڏسندا رهياسين. سچ پچ پاوا ڳڙهہ سئر ۾ اَسان کي ڏاڍو مزو آيو.

نوان لفظ :

جڳمڳائڻ - چمڪڻ　　لاٽيون لِنوڻ - مٿر گيت ڳائڻ　　چپ - وڏو پٿر

اَڀياس

سوال ۱ : هيٺين سوالن جا جواب لکو :-

۱) وديارٿين گاڏيءَ ۾ وقت ڪيئن گذاريو؟
۲) پهاڙ جو رستو ڪيئن هو؟
۳) پهاڙ تي مٿي چڙهندي، ٻارن ڇا ڇا ڏٺو؟
۴) پاوا ڳڙهہ ۾ ڪهڙا هنڌ ڏسڻ لائق آهن؟

سوال ۲ : ضد لکو :-

هيٺ.................... رات.................... اَندر.................... آخر............................

سوال ۳ : هيٺ ڏنل لفظ جملن ۾ ڪم آڻيو :-

(۱) موڪل (۲) پهاڙ (۳) رنگبرنگي (۴) پکي (۵) مندر

سوال ۴ : هيٺين جملن ۾ بيهڪ جون نشانيون ڏيو :-

۱) ڪجهہ وقت ڪانپوءِ ماستر چيو ٻارو هيءَ بينڪ جي جاءِ آهي.
۲) اَسانکي ماستر ٻڌايو تہ اُنکي کير تلاءُ چوندا آهن ڇو تہ هن تلاءُ جو پاڻي کير جهڙو اَڇو آهي.
۳) گاڏيءَ ۾ ڪي ٻار موڄ مستي ڪرڻ گيت ڳائڻ تہ ڪي وري نچڻ ٽپڻ لڳا.

هدايت :- ماستر شاگردن کي پاواڳڙهہ جي باري ۾ وڌيڪ ڄاڻ ٻڌائيندو.
مشغولي :- اَهڙي ٻئي وٺندڙ هنڌ جو ڪيل سئر شاگرد پنهنجي ڪاپيءَ ۾ گهران لکي ايندا ۽ ڪلاس ۾ اُنجو بيان ڪندا.

پورڪ اَڀياس

١. هيٺ ڀارت جا گهمڻ جا ڪجهه مکيه پهاڙي هنڌ ڏنل آهن.

گُجرات - ساپوتارا

هماچل پرديش - منالي

مڌيه پرديش - پنچ مڙهي

راجستان - مائونٽ آبو

تامل ناڊو - اوُٽي

اُترا کنڊ - نئنيتال

مهاراشٽر ۾ گهمڻ لائق مکيه پهاڙي آستانن جا نالا لکو. ....

٢. ڏنل مثال موجب هينيان خال ڀريو :-

مثال : سهڪندي سهڪندي مٿي چڙهياسين. (سهڪڻ)

١) .... رات گذري. (جاڳڻ)

٢) .... ننڍ اَچي ويئي. (پڙهڻ)

٣) .... هتي پهتو. (گهمڻ)

٤) .... گهر پهتاسين. (ڀڄڻ)

٥) .... اَکيوُن اَچي ٿڪيون. (ڏسڻ)

٣. راجيش ممبئيءَ جي دادر اِسٽيشن کان پوني ويو. هاڻي سفر جي مشغولين کي صحيح سلسلي ۾ لکو.

ٽئڪسيءَ ذريعي دادر اِسٽيشن تي پهچڻ، دادر اِسٽيشن تي پوني واري گاڏيءَ ۾ وهڻ. گهر کان ٽئڪسيءَ ۾ وهڻ، پوني اِسٽيشن تي گاڏيءَ ۾ پهچڻ، ٽڪيٽ بوڪ ڪرائڻ.

(١)	(٢)	(٣)
(٤)	(٥)	

٤ . هيٺ ڏنل لفظن ۾ ’دار‘ جوڙي نوان لفظ ٺاهيو :

مثالُ : جَواب + دار = جوابدار

وفا	دڪان	دل ....
زمين	زور	خبر ....
هوا	وزن	اَثر ....

ضمير

١. شيام ۽ راڌا چيو 'اَسان مندر ۾ وڃي رهيا آهيون.'
٢. اَنيل، راج کي چيو 'تون اَڄ اِسڪول ضرور اَچج.'
٣. گيتا ڪلاس مان واپس آئي، هُن ماءُ کي ڪلاس جو حال اَحوال ٻڌايو.
٤. مينا : 'مون اَڄ راند ڪئي.'

پهرين جملي ۾ 'اَسان' لفظ شيام ۽ راڌا لاءِ ڪم آندو ويو آهي.
ٻئين جملي ۾ 'تون' لفظ راج لاءِ چيو ويو آهي.
ٽئين جملي ۾ 'هُن' لفظ گيتا لاءِ ڪم آندل آهي.
چوٿين جملي ۾ 'مون' لفظ مينا لاءِ ڪم آندل آهي.
شيام، راڌا، راج، گيتا ۽ مينا اِهي لفظ اِسم آهن ۽ اَسان، تون، هُن ۽ مون ضمير آهن.

جيڪو لفظ اِسم جي بدران اِستعمال ٿيندو آهي اُن کي ضمير چئبو آهي.

مثال :- مان، تون، توهان، ڪير، اَسين، ڪجهه، هوُ، اُهي، وغيره.

هيٺ ڏنل جملن ۾ ضمير چونڊيو :

١. تون ۽ مان سياڻي بازار هلنداسين.
٢. هوُ اِسڪول ۾ ويو.
٣. اَڄ ڪير آيو هو؟
٤. اَسين پڪنڪ تي وينداسين.
٥. تون ايندين ته مان هلندس.

وندر جو وقت

ڏنل اکر سان شروع ڪري مِثال موجب چوڪنڊا ڀريو :-

	د	ج	م	پ	ڪ	س
نالو	دنيش					
ڪاٺي جو قسم						سيرو
شيءِ	دروازو					
شهر		جئپور				
جانور			مينهن			
قدرتي نعمت				پهاڙ		
پيشيدار					ڪڙمي	

۴. مزيدار پاڇو

پڙهو ۽ ڳايو.

عجب منهنجو پاڇو، مزيدار پاڇو.

اِهو ڪارو ڪارو مزي موڄ وارو،
صفا هوبهو آ، مون جهڙو پيارو،
ڪڏهن به نه مونکان ٿئي ڌار پاڇو،
عجب منهنجو پاڇو، مزيدار پاڇو.

اَڪيلو نه گهاري، گڏڄ آهي گيدي،
سندس رنگ ڪارو، پڪو آهه شيدي،
هو گونگو، ڪري ڪا نه گُفتار پاڇو،
عجب منهنجو پاڇو، مزيدار پاڇو.

جتي آءٌ گهاريان، اُتي هو به گهاري،
صبح شام مون ساڻ گڏ تو گذاري،
نه ٿئي ڌار جيڪو، اُهو يار پاڇو،
عجب منهنجو پاڇو، مزيدار پاڇو.

نه تو ڏيري ڏيري وڌي، ٻارڙن جيان،
ڪڏهن ڏِسُ وڏو ٿي وڃي، تو وٽن ڪان،
ڪڏهن ڏِسُ نه آهي، ننڍڙو ٻار پاڇو،
عجب منهنجو پاڇو، مزيدار پاڇو.

اُٿيس مان سويرو، هو پريات ويلو،
ڏٺم ڪيس غائب، هيس مان اَڪيلو،
نه هوندو اُٿيو نند مان، يار پاڇو،
عجب منهنجو پاڇو، مزيدار پاڇو.

نوان لفظ :

هوبهو - بلڪل ساڳيو	پريات - اَسُر، صبح جو سويل	گهاري - گذاري
گيدي - ڪانئر، ڊڄڻو	گفتار - گفتگو	گونگو - جيڪو ڳالهائي نه سگهي

اَڀياس

سوال ۱ : هينين سوالن جا جواب لکو :-

۱) پاڇو ڪهڙي رنگ جو آهي؟
۲) پاڇو گيدي ڪيئن آهي؟
۳) ڪويءِ پاڇي کي ڪنهن وقت غائب ڏٺو؟
۴) پاڇو ڪويءِ جو يار ڪيئن آهي؟

سوال ۲ : هينين ۾ خال ڀريو :-

۱) صفا .... آ، مون جهڙو پيارو.
۲) اَڪيلو نہ گهاري .... آهي گيدي.
۳) ڪڏهن ڏس تہ آهي .... يار پاڇو.

سوال ۳ : جوڙا ملايو :-

۱) اِهو ڪارو ڪارو	گڏ تو گذاري
۲) هوُ گونگو	هو پرڀات ويلو
۳) صبح شام مون ساڻ	مزي موج وارو
۴) اُٺيس مان سويرو	ڪري ڪانہ گُفتار پاڇو

سوال ۴ : ساڳئي اُچار وارن لفظن جا جوڙا ملايو :-

گيدي، يار، مُنهنجو، ننڍڙو، ڀار، شيدي، تُنهنجو، وڏڙو

(۱)................	(۲)................	(۳)................	(۴)................ ....

سوال ۵ : بيت جون سٽون لکي پوريون ڪريو :-

۱) اَڪيلو نہ گهاري .... گُفتار پاڇو.
۲) اهو ڪارو ڪارو .... ٿئي ڏار پاڇو.

هدايت :- ۱) ماستر شاگردن کي بيت سُر تال ۾ ڳائي ٻڌائيندو ۽ شاگردن کان چوائيندو.
۲) ماستر شاگردن کي هٿ جي آڱرين سان اَلِفُ اَلِفُ آڪار جا پاڇا ناهي ڏيکارڻ لاءِ همٿائيندو.
مشغولي :- ماستر شاگردن کي پاڇو ۽ عڪس جي وچ ۾ فرق سمجهائيندو.

پورڪ اَڀياس

۱- بيت جي آڌار تي خاڪو پورو ڪريو.

لفظ	واسطيدار لفظ	لفظ	واسطيدار لفظ
۱. مان	....	۴. بلڪل ساڳيو	....
۲. جيڪو ڳالهائي نہ سگهي	....	۵. نظر کان پري	....
۳. وقت	....	۶. جُدا	....

ڀاڄين جو مارڪيٽ

ڏسو، ڄاڃيو ۽ ٻڌايو.

هدايت : ١. ماستر شاگردن کي چتر بابت ڳالھ ٻولھ ڪرائي ٻڌائڻ لاءِ همٿائيندو.
٢. ماستر شاگردن کان ڀاڄين جي مارڪيٽ جي آزمودي بابت ڳالھ ٻولھ ڪرائي ڀاڄين جي اَگھ بابت ڄاڻ لِکڻ لاءِ چوندو.

۵. يڪ تندرستي هزار نعمت

ٻڌو. پڙهو. سمجهو ۽ عمل ۾ آڻيو.

’يڪ تندرستي هزار نعمت جو اهو مطلب آهي ته جيڪڏهن انسان تندرست آهي ته هُن وٽ هزار نعمتون آهن. جيڪڏهن بدن تندرست هوندو ته دل ۽ دماغ به سُٺو سهڪار ڏيندو. تندرست ماڻهو حياتيءَ جو هر مزو پوريءَ طرح ماڻي سگهي ٿو. تندرستيءَ کان سواءِ زندگيءَ ۾ سُک ماڻڻ بلڪل ناممڪن آهي. بيمار ماڻهوءَ کي ڪا به ڳالهه مني نه لڳندي آهي. اَهڙو ماڻهو پنهنجو پاڻ مان ئي بيزار هوندو آهي.

هڪ چڱي ڀلي ماڻهوءَ کي ’اوچتو روٽي کائڻ ۾ تڪليف ٿيڻ لڳي. ڊاڪٽر وٽ ويو. جنهن چڪاس ڪري ٻڌايو ته کيس ڪئنسر جو مرض آهي. ڪجهه وقت چُپ رهڻ کان پوءِ هن ڊاڪٽر کي ٻڌايو ته ڏينهن ۾ ٻه ٽي دفعا هوُ تماڪ کائيندو آهي، هيءَ بيماري شايد اُن جو ئي نتيجو آهي. ڪڏهن ڪڏهن هوُ گهٽي تڪليف ۽ سخت سوُر سبب ڦٿڪڻ لڳندو آهي. ڊاڪٽر کيس تماڪ جي اِستعمال لاءِ سخت منع ڪئي.

سچ چيو اَٿن ته جنهن وٽ تندرستي آهي اُن وٽ خوشين جو خزانو هوندو آهي. خوشيءَ جهڙي ٻي ڪا خوراڪ ٿي نٿي سگهي.

تندرستي آهي ته دنيا به پيئي وڻندي، پر جي مَنَ ۾ ئي مونجهه هوندي ته سارو سنسار سوُر پيو پاسندو. تندرست رهڻ لاءِ گند ڪچري کان پري رهڻ گهرجي. نشيدار شين کان ڪنارو ڪرڻ گهرجي. سويل سُمهي سويل اُٿجي. سايون ڀاڄيون ۽ ڦل کائجن، صبح شام جو ڪجهه وقت پَنڌُ ضرور ڪجي. برگر، پيزا، چائنيز فاسٽ فوڊ جو واهپو گهٽو نه ڪرڻ گهرجي. ڪسرت ڪرڻ سان صحت ٺيڪ رهندي. بيمار ٿيڻ جي حالت ۾ ڪچيءَ ۾ ئي مرض جو علاج ڪرائڻ گهرجي. تندرستيءَ کي قائم رکڻ لاءِ هر ممڪن ڪوشش ڪرڻ گهرجي. صحت جي سنڀال ڪجي. چو ته تندرستي ئي انسان جي سچي دؤلت آهي.

نوان لفظ :

تندرستي - صحت　　چڪاس - جاچ　　نعمت - سوغات　　واهپو - استعمال　　بيزار - تنگ

اَڀياس

سوال ۱ : هيٺين سوالن جا جواب لکو :-

۱) تندرست رهڻ مان ڪهڙا فائدا آهن؟
۲) بيمار ماڻهوءَ جي زندگي ڪيئن آهي؟
۳) ماڻهو ڊاڪٽر وٽ ڇو ويو؟
۴) ڊاڪٽر ڇڪاس ڪري ڪيس ڇا چيو؟
۵) تندرست رهڻ لاءِ ڇا ڇا ڪرڻ گهرجي؟

سوال ۲ : ڏنگين ۾ ڏنل لفظن مان صحيح لفظ چونڊي خال ڀريو :-

۱) بدن تندرست هوندو تہ .... بہ سنو سهڪار ڏيندا. (هٿ ۽ پير، دل ۽ دماغ)
۲) ڏينهن ۾ ٽي دفعا هوُ........ کائيندو آهي. (تماڪُ، روٽي)
۳) خوشيءَ جهڙي ڀي کا .... ٽي نٽي سگهي. (خاصيت، خوراڪ)
۴) صبح، شام جو ڪجهہ وقت .... ضرور ڪجي. (پَنڌُ، آرام)

سوال ۳ : هيٺين جملن مان 'ضمير' ڳولهي لکو :-

۱) اِنسان تندرست تہ هُن وٽ هزار نعمتون آهن. [ ]
۲) ڊاڪٽر ڇڪاس ڪري چيُس تہ ڪيس ڪئنسر جو مرض آهي. [ ]
۳) ڪڏهن ڪڏهن هو گهٽي تڪليف ۽ سوُر سبب ٿڪڻ لڳندو آهي. [ ]

سوال ۴ : هيٺين لفظن جا ضد لکو :-

سهڪار.................. تندرست................... خوش................... صبح.................. ممڪن..................

سوال ۵ : هيٺين اصطلاحن جي معنيٰ لکي جملن ۾ ڪم آڻيو :-

مزو ماڻڻ، ڪنارو ڪرڻ، بيزار ٿيڻ، سهڪار ڏيڻ، سک ماڻڻ، چُپ رهڻ

هدايت :- ماستر شاگردن کي سُٺي صحت جي اَهميت سمجهائيندي، ڀيون بہ ڪيتريون ضروري ڳالهيون ٻڌائيندو.
مشغولي :- 'صحت جي سنڀال' وشيہ تي شاگرد گهران ڏهہ سِٽون لکي ايندا.

پورڪ اَڀياس

۱) سُٺي صحت لاءِ مڪمل کاڌو، صاف پاڻي ۽ تازي هوا تمام ضروري آهن.
مڪمل کاڌي ۾ نشاستي وارا کاڌا، سَٽپ، پروٽين، معدني لوڻ ۽ وٽامن اِهي بناوتي جزا، مقرر انداز ۾ هئڻ گهرجن.
اَچو تہ وٽامنس جي باري ۾ ڄاڻ حاصل ڪريون:

وٽامن	گهٽتائي سبب ٿيندڙ بيماريون
A	رات اونداهي
B	بيري بيري
C	اِسڪروي
D	رڪيٽس

وٽامن A، B، C ۽ D ڪهڙين ڀاڄين ۽ ميون ۾ مؤجود هوندا آهن. اِها ڄاڻ توهان پنهنجي اُستاد ۽ مائٽن جي مدد حاصل ڪري چارٽ ٺاهيو.

٢. سلن واري مڱن جو ڪچومبر (سلاد) ٺاهڻ جو طريقو.

سامگري : مڱ، بصر، ٽماٽا، لوڻ، چاٽ ، مصالحو، ساوا ڌاڻا.

طريقو : ١. مڱ ست اَٺ ڪلاڪ پاڻيءَ ۾ پُسائي رکو.

٢. پُسيل مڱن مان پاڻي ڪڍي ڇڏيو.

٣. سلن نڪرڻ لاءِ پُسيل مڱن کي ڪپڙي ۾ ٻڌي ست اَٺ ڪلاڪ رکو.

٤. سلن نڪتل مڱن ۾ سنهو بصر، ٽماٽو ۽ ساوا ڌاڻا ڪٽي، لوڻ ۽ چاٽ مصالحو وجهي ملايو.

تيار آهي توهانجو سلن واري مڱن جو ڪچومبر (سلاد).

سلن وارا مڱ اَسانجي صحت لاءِ تمام سُٺا آهن. اَسين اُهي اِئين يا رڱو چاٽ مصالحو وجهي بہ کائي سگهون ٿا. مڱن جي بدران موٺ (مٽڪي) ڪڻي بہ ساڳئي طريقي سان ڪچومبر (سلاد) ٺاهي سگهجي ٿو.

٣. هيٺيان کاڌي جا پدارٿ تيار ڪرڻ وقت جيڪي کاڌي جوڻ ترتيبون ڪجن ٿيون، اُنهن جي سامهون (✓) ڪريو.

ترتيبون / پدارٿ	اوٻارڻ	ٻاڦڻ	ترڻ	پچائڻ	رڌڻ
١) پٽاٽن جا پراٺا					
٢) ڪچالوُ					
٣) کِچڙي					
٤) اِڊلي					
٥) پڪوان					
٦) چولا					
٧) پڪوڙا					
٨) دال، چانور					
٩) ڦُلڪا					
١٠) ڍوڪلا					

٦. يوگيتا جي سڦلتا

ٻڌو. پڙهو ۽ سمجهو.

يوگيتا گجواڻي نالي هڪ ڇوڪريءَ جو جنم پوني شهر ۾ ٿيو. يوگيتا جو پتا هندستاني هو ۽ ماءُ فرينچ قوم جي هئي. يوگيتا سُهڻي ۽ موهيندڙ ٻالڪي هئي، ماتا پتا کيس ڏاڍو پيار ڪندا هئا ۽ پيار منجهان هن کي ’يوگي‘ ڪري سڏيندا هئا.

يوگيتا جنم وقت بلڪل صحتمند ٻالڪي هئي پر هڪ سال کان پوءِ سندس ٽنگون ڪمزور ٿيڻ لڳيون، جنهن ڪري هوءَ هلي ڪونہ ٿي سگهي. مائٽن هُن کي ڊاڪٽر کي ڏيکاريو. ڊاڪٽر کيس جس لوڪ اِسپتال ۾ علاج ڪرائڻ جي صلاح ڏني، اُتي سندس ٽنگن جو ننڍو آپريشن ڪيو ويو. اُن کان پوءِ سندس ٽنگون ٺيڪ ٿيڻ لڳيون. ڪجهہ سالن کان پوءِ هوءَ آهستي آهستي هلڻ لڳي. هاڻي هوءَ پنڌ ڪري پاڻيهي اِسڪول ويندي هئي. ماتا پتا کيس پنجن سالن جي عمر ۾ ترڻ سيکاريو. هوءَ روز شام جو تلاءَ ۾ ترڻ لاءِ ويندي هئي.

ماتا پتا هُن جي صحت جو ڏاڍو خيال ڪندا هئا ۽ کيس هر قسم جي ڪسرت ڪرڻ لاءِ چوندا هئا. هن جي شرير کي مضبوط ڪرڻ لاءِ کيس يوگا پڻ سيکاريو. ٻارهن سالن بعد هاڻي يوگيتا جي ٽنگن ۾ پوري شڪتي اَچي ويئي. هوءَ ۽ سندس ماتا پتا تمام خوش هئا. يوگيتا اِسڪول جي سپني راندين جي چٽاپيٽين ۾ ڀرو ونڻ لڳي. هُن ترڻ ۽ ٻين ڪيترن ئي راندين ۾ گهڻيئي اِنعام کٽيا.

يوگيتا اِسڪول جي پڙهائي پوري ڪري هاڻي ڪاليج ۾ پڙهڻ لڳي. پونا يونيورسٽيءَ جي ترڻ جي چٽاپيٽيءَ ۾ يوگيتا پهريون نمبر آئي. سندس فوٽو ڪيترن ئي اَخبارن ۾ ڇپيو.

اُن ڏينهن يوگيتا ۽ سندس ماتا پتا جي خوشيءَ جي حد نہ رهي. اهو ڏينهن انهن لاءِ سڀاڳو ڏينهن هو. يوگيتا جي ماتا پتا جي سهڪار ۽ سندس اَٽڪ ڪوشش ۽ آتم وشواس کين اِهو ڏينهن ڏيکاريو.

سچ پچ ٻارو جيڪڏهن من ۾ پڪو اِرادو، پاڻ ۾ آتم وشواس ۽ همت آهي تہ اُن کي سڦلتا ضرور ملندي.

نوان لفظ :

چٽاپيٽي - مقابلو   موهيندڙ - وڻندڙ   اَٽڪ - لڳاتار

اَڀياس

سوال ١ : هيٺين سوالن جا جواب لکو :-

١) يوگيتا جو اسپتال ۾ علاج ڇو ڪرايو ويو؟
٢) يوگيتا جي ٽنگن ۾ شڪتي ڪيئن آئي؟
٣) يوگيتا جو فوٽو اَخبار ۾ ڇو ڇپيو؟
٤) هن سبق مان ڪهڙي سکيا ملي ٿي؟

سوال ٢ : خال ڀريو :-

١) يوگيتا گجواڻي نالي هڪ ڇوڪريءَ جو جنم .... شهر ۾ ٿيو.
٢) پيار منجهان هن کي .... ڪري سڏيندا هئا.
٣) ڊاڪٽر ڪيس .... اِسپتال ۾ علاج ڪرائڻ جي صلاح ڏني.
٤) ڪجهه سالن بعد هاڻي يوگيتا جي .... ۾ پوري شڪتي اَچي ويئي.
٥) پونا يونيورسٽيءَ جي .... چٽاڀيٽيءَ ۾ يوگيتا پهريون نمبر آئي.

سوال ٣ : (الف) ضد لکو :-

ننڍو .... آهستي .... سچ .... سياڻو .... خوشي ....

(ب) هيٺين اصطلاحن جي معنيٰ لکي جملن ۾ ڪم آڻيو :-

خوشيءَ جي حد نہ رهڻ، ٻهرو ونڻ

(ب) هيٺين جا عدد بدلايو :-

ڇوڪري .... شهر .... ٽنگون .... ٻالڪي .... چٽاڀيٽي .... صلاح ....

هدايت : ماسٽر شاگردن کي مٿئين ڪهاڻي پنهنجي لفظن ۾ ٻڌائڻ لاءِ همٿائيندو.
مشغولي : ماسٽر شاگردن کي اهڙي قسم جون ٻيون ڪجهه ڪهاڻيون گڏ ڪري ڪٽي اَچڻ لاءِ چوندو.

پورڪ اَڀياس

١. چاڻ حاصل ڪري رانديگر جي نالي اَڳيان مناسب راند جي خاني ۾ (✓) ڪريو.

رانديگر	بلئرڊ	ڪرڪيٽ	بئڊمنٽن	لان ٽينس	شطرنج	فوٽ بال	هاڪي	شوٽنگ
سائنا نيهوال								
وشوناٿن آنند								
ڌيانچند								
سانيا مرزا								
سچن تيندولڪر								
اَڀنو بندرا								
پنڪج آڏواڻي								
نريندر هيراڻي								

٢. توهان کي ڪهڙي راند وڻندي آهي. اُن بابت ١٠ جملا لکو.

وياڪرڻ

صِفَت

١) مون وڻ تي سندر پکي ڏٺو.
٢) هي رستو سوڙهو آهي.
٣) رام سياڻو ڇوڪرو آهي.
٤) سال ۾ ٻارهن مهنا ٿيندا آهن.

پهرئين جملي ۾ ’سُندر‘ لفظ پکي جي خاصيت ٻڌائي ٿو.
ٻئين جملي ۾ ’سوڙهو‘ لفظ رستي جي باري ڄاڻ ڏئي ٿو.
ٽئين جملي ۾ ’سياڻو‘ لفظ رام جو گڻ ٻڌائي ٿو.
چوٿين جملي ۾ ٻارهن مهنن ۾ ٻارهن لفظ مهنن جو عدد ٻڌائي ٿو.
سندر، سوڙهو، سياڻو، ٻارهن اِهي سڀ لفظ صفت آهن.

اُهو لفظ جيڪو اِسم يا ضمير جو گڻ، اوگڻ، اَنداز يا عدد ٻڌائي اُن کي صفت چئبو آهي.

هيٺين جملن مان صفت ڳولهيو :-

١) ڪاجل جو آواز مٺو آهي. [ ]
٢) چانهه ۾ کنڊ گهٽ آهي. [ ]
٣) ڊرمون کي چار اَنب آهن. [ ]
٤) مالا راند ۾ هوشيار آهي. [ ]
٥) باغ ۾ سهڻا وڻ آهن. [ ]

وندر جو وقت

١) هيٺ ڏنل شَيُن مان جيڪي توهانجي گهر ۾ هُجن تِن جي سامهون (✓) جي نشاني لڳايو ۽ جيڪي نہ هُجن، تِن جي سامهون (X) جي نشاني لڳايو.

ليپ ٽاپ [ ]	رانديڪا [ ]	واشنگ مشين [ ]
غاليچو [ ]	پينگهو [ ]	اي. سي. [ ]
ڪئميرا [ ]	ڪمپيوٽر [ ]	فِرِج [ ]

٢) هيٺ ڏنل جڳهيُن مان جيڪي توهانجي گهر جي پرسان هُجن، تِن جي سامهون (✓) جي نشاني لڳايو، جيڪي پرسان نہ هُجن، تِن جي سامهون (X) جي نشاني لڳايو.

بئنڪ [ ]	ٽِڪاڻو [ ]	باغُ [ ]
ڪاليج [ ]	اِسپتال [ ]	شاپنگ مال [ ]
هوٽل [ ]	اِسڪول [ ]	پوسٽ آفيس [ ]

٧. سائيڪل

ٻڌو. ڳايو ۽ ڪم آڻيو.

بابي آندي هڪ سائيڪل
اُن سان منهنجي آهي دِلِ،
اُٺي صبح جو صاف ڪيان مان،
چڙهي اُنهيءَ تي چڪر ڏيان مان.

مون سان هردم ساٿ نڀائي،
مِنٽن ۾ اِسڪول پُڄائي،
کپي نہ ڊيزل يا پيٽرول،
وڏو نہ هن جو آهي مُول.

کپي نہ مونکي ڀيو راندڪو،
جُهِي نہ ڦيٽي ۾ بسِ ڪوڪو،
مون لئہ بيحد آهي ڪارگر،
وڏو ٿيان تہ بہ صحي سراسر.

نوان لفظ :

مُول - قيمت بيحد - تمام پُڄائي - پهچائي

اَڀياس

سوال ١ : هيٺين سوالن جا جواب لکو :

١) شاعر جي دِل ڪنهن سان آهي؟
٢) سائيڪل ساٿُ ڪيئن ٿي نڀائي؟
٣) سائيڪل هلائڻ لاءِ ڇا نہ کپندو آهي؟
٤) سائيڪل بيحد ڪارگر ڪيئن آهي؟

سوال ٢ : هيٺ ڏنل سِٽون پوريون ڪريو :-

١) اُٿي صبح جو .... چڪر ڏيان مان.
٢) کپي نہ ڊيزل .... آهي مُول.
٣) کپي نہ مونکي .... ڪوڪو.

هدايت : ماستر شاگردن کي هيءُ بيت لئہ تال سان ٻڌائي، اُنهن کان چوائيندو.
مشغولي : ماستر اَڄُ جي سائنس جي ترقيءَ واري زماني ۾ سائيڪل جي اهميت وشيہ تي شاگردن کي گهر مان ڏهہ جملا لکي اَچڻ لاءِ چوندو.

۱) وينا نئين سائيڪل خريد ڪئي. هوءَ پنهنجي سائيڪل جي ڏاڍي سنڀال ڪندي آهي. صحيح وقت تي سائيڪل جي ڦيٿن ۾ هوا ڀرائيندي آهي. ڪل پرزن کي تيل ڏيندي آهي. روز سائيڪل صاف ڪندي آهي.

اَهڙي نموني هيٺين ساڌنن جي سنڀال ڪيئن ڪجي. اهو لکو.

	....
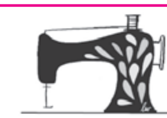	....
	....
	....

۲) خالي چوڪُنڊن ۾ مناسبُ جُملا لِکو:-

مثال ڏسڻ	(وجيہ) ماں ڏسان ٿو.	(ورشا) ماں ڏسان ٿي.
۱) هلڻ	....	ماں هلان ٿي.
۲) نچڻ	ماں نچان ٿو.	....
۳) پڑهڻ	....	ماں پڑهان ٿي.
۴) ڳائڻ	ماں ڳايان ٿو.	....
۵) کلڻ	....	ماں کِلان ٿي.
٦) چوڻ	ماں چَوان ٿو.	....

۳) اَڄ شهرن ۾ آمدرفت جو مسئلو تمام گهڻو وڌي ويو آهي. اُهو مسئلو ڪيئن دور ڪجي. اُن لاءِ پنهنجا رايا لکو:-

....

....

....

....

....

٨. گُفتگو

ٻُڌو. پڙهو ۽ اَداڪاري ڪريو.

(اَڄُ آرتوار آهي. رامچند ٻارن کي راڻي باغ گهمائڻ وٺي آيو آهي. جدا جدا جانور ڏسي پاويش ۽ پاويڪا هڪ نئون مزو وٺي رهيا آهن. اوچتو پاويش پٽاٽي جي چپس ڪائي خالي پاڪيٽ هوا ۾ اُڇلائي ٿو. (رامچند رڙ ڪري ٿو.)

رامچند : پاويش! اِهو ڇا پيو ڪرين؟

پاويش : پاپا! ڇا ٿيو؟

رامچند : منهنجا سونا پٽ! اِئين خالي پاڪيٽ اُڇلائبو نہ آهي. ڏِسُ سامهون ٿوري نظر ڦيراءِ. جُدا جُدا جڳهين تي ڪچرو ڦِٽو ڪرڻ لاءِ ڏَبا رکيل آهن. اسان جو فرض آهي تہ هميشه اَسين ڪچرو ڪچري جي ڏبي ۾ ڦٽو ڪريون.

پاويش : ها پاپا. مونکان غلطي ٿي ويئي. اَڳتي مان ڪچرو ڪچري جي ڏبي ۾ ئي وجهندس. پر پاپا، مان ڏسان ٿو تہ ماڻهو ڪجهہ بہ ڪائي، ڪچرو ڪٿي بہ ڦٽو ٿا ڪن. ڏسو هِتي جونا ٻير، ٻچيل ڪاڏي جا ٽڪر ۽ سامهون پِٽ تي پاںَ جي ٿُڪن جا نشان اِن ڪچري کي ڏسي سَڄُ پڇُ منُ خراب ٿي پوي ٿو.

رامچند : ها پُٽ، اِن ڪچري سبب من تہ خراب ٿئي ئي ٿو پر ساڳئي وقت اِهو ڪچرو ڪيترين ئي بيمارين جو ڪارڻ پڻُ بڻجي ٿو.

پاويڪا : پاپا، هَرهڪ ماڻهو جيڪڏهن پنهنجو فرض سمجهِي ڪچرو فقط ڪچري جي ڏبي ۾ ڦٽو ڪري تہ ماحول وٽندڙ بڻجي پوي. اَسان جي ٽيچر ٻڌايو آهي تہ سڄي ڀارت ۾ 'ڪچرا هٽائو' هلچل شروع آهي. جنهن موجب 'سوُڇ ڀارت، سِوست ڀارت' جو نعرو سيني جي زبان تي آهي.

رامچند : ها پاويڪا، توُن سچُ ٿي چئين. اَسان جي آفيس ۾ بہ اِن ڳالهہ ڏاڍو زور ورتو آهي. جهڙي ريت اَسين گهر ۾ صَفائي رکندا آهيون. اَسان پاڙي، شهر ۽ ديش جي ڪُنڊ ڪُڙڇ ۾ بہ ڪچرو هٽائي صفائيءَ وارو ماحول آڻيون. ڀارت جو هرهڪ حصو اَسانجو آهي ۽ اَسين ڀارت جا آهيون.

پاويش : ها پاپا، مان هرهنڌ اِهو سنديش پُهچائيندس.

پاويڪا : ها پاپا، مان بہ اِها هرهنڌهلچل هلائيندس.

اَڀياس

سوال ١ : هيٺين سوالن جا جواب لکو :

١) رامچند ٻارن کي گُهمائڻ لاءِ ڪٿي وٺي ويو؟
٢) اَسانکي ڪچرو ڪٿي ڦٽي ڪرڻ گهرجي ؟
٣) ڪن ڪچري سبب ڪهڙا نقصان ٿين ٿا؟
۴) سيني جي زبان تي ڪهڙو نعرو هو؟
۵) ديش ۾ صفائيءَ وارو ماحول ڪيئن آڻي سگهبو؟

سوال ٢ : هيٺيان جُملا ڪنهن، ڪنهنکي چيا آهن؟

١) ’پاويش! اِهو ڇا پيو ڪرين؟‘
٢) ’ها پاپا موُنکان غلطي ٿي ويئي.‘
٣) ’اَسانجي آفيس ۾ بہ اِن ڳالهہ ڏانهن زور ورتو آهي.‘
۴) ’ها پاپا، مان بہ هرهنڌ اِها هلچل هلائيندس.‘

سوال ٣ : هيٺيان خال ڀريو :-

١) منهنجا سونا پٽ! اِئين .... پاڪيٽ اُڇلائبو نہ آهي.
٢) جُدا جُدا جڳهين تي ڪچرو ڦٽو ڪرڻ لاءِ .... رکيل آهن.
٣) اِن ڪچري کي ڏسي سچ پچ من ..... ٿي پوي ٿو.
۴) مان هرهنڌ اِهو ...... پهچائيندس.

سوال۴ : (الف) : هيٺين جا ضد لکو :-

اَڳتي .... خالي .... خراب .... وٺندڙ .... صفائي ....

(ب) هيٺين جون صفتون ٺاهيو :-

مزو..................... غلطي .... زبان .... سچ .... صفائي ....

هدايت : ماستر، شاگردن کي صفائيءَ جي اَهميت سمجهائيندو.
مشغولي : توهان پنهنجي اِسڪول ۽ پاڙي کي ڪيئن صاف رکندا، اَن بابت هڪ رٿا تيار ڪريو ۽ اُنکي عمل ۾ آڻيو.

پورڪ اَڀياس

١. گندگي ٿيڻ سان مڇرن جو آزار ٿئي ٿو. اَئنافليز مڇر جي مادي مليريا جو بخار ڦهلائي ٿي. مڇرن سبب ڊينگو جو بخار پڻ ٿئي ٿو. مڇرن کان بچڻ لاءِ توهين ڪهڙا اُپاءَ وٺندا. ڪي پنج اُپاءَ لکو.

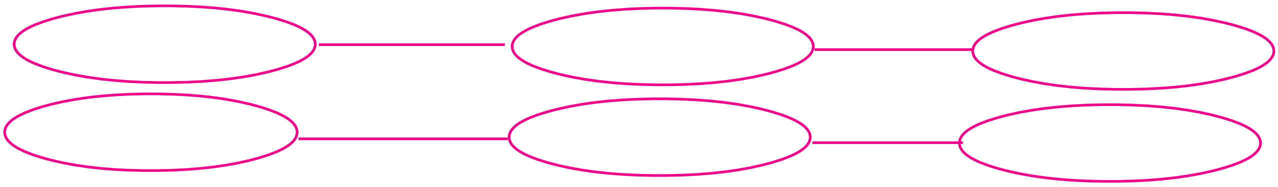

٢. پاڃيءَ واري ۽ چوڪريءَ جي وچ ۾ گُفتگو لکو.

١. ڏنل خانن ۾ برابَر اَکَر لِکو:-

١) هِڪُ اَنڱُ (هِڪُ اَکَرَ)
٢) هِڪُ جيتُ (ٻہ اَکَرَ)
٣) هِڪُ گُل (ٽي اَکَرَ)
٤) هِڪُ پکي (چار اَکَرَ)
٥) سال جو هِڪُ مهنو (پنج اَکَرَ)
٦) هِڪُ واهڻُ (ڇهہ اَکَرَ)
٧) نرتيہ جو هِڪُ قسمُ (سَت اَکَرَ)

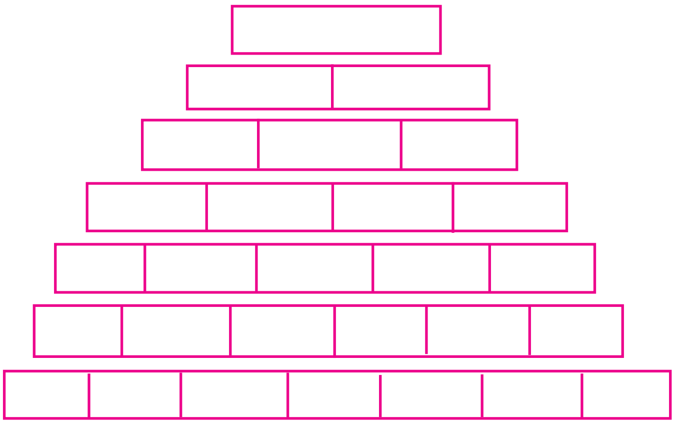

٢. هيٺ هم آوازي لفظ ڏنل آهن. شاگرد اَهڙا ٻيا اَهم آوازي لفظ ڳولهي لکي ايندا.

تارا	ڪارا	پيارا
هارُ	ٻارُ	بارُ
نرم	گرم	ڪرم
ٻرَ	سرَ	پرَ
رُکي	دُکي	سُکي
مينا	ٽينا	رينا
ڀڳتي	مستي	شڪتي

سندر سکيائون

٣. پڙهو لکو ۽ عمل ۾ آڻيو.

١) سيني سان عزت ڀريو وهنوارڪجي.
٢) سُٺن ماڻهن سان دوستي ڪجي ۽ سُٺا ڪتاب پڙهجن.
٣) ڪوڙ نہ ڳالهائجي.
٤) سويل سُمهجي، سويل اُٿجي.
٥) غلطي ٿيڻ تي اُنکي سويڪار ڪجي.
٦) ٻهرين وڃن کي ويهڻ جي جڳهہ ڏجي.
٧) هرڪا شيءِ مقرر جڳهہ تي رکجي.
٨) بنا پُڇڻ جي ڪنهن بہ شيءِ کي هٿ نہ لڳائجي.
٩) هميشہ پنهنجو ڪمُ پاڻ ڪجي.
١٠) پاڻ کان ننڍن کي پيار ڪجي.
١١) وَقت جي اَهميت سمجهجي
١٢) وَڻ، ٻوٽا اَسان لاءِ نعمت آهن. اُنهن جي سارَ سنڀالَ ڪجي.
١٣) قدم، قسم ۽ قلم سنڀالي کڻجي.
١٤) پکي ۽ پسُنِ کي سَتائڻ نہ گهرجي.
١٥) پنهنجي زبان تي ضابطو رکجي.

٩. اِنصافُ

ٻُڌو. پڙهو ۽ لِکو.

راجڪمارُ سِڌارٿُ هِڪ ڏينهن باغ ۾ وَڻَ هيٺان وينو هو. اَچانَڪِ هُنَ جي هنجَ ۾ هِڪُ گهايلُ هَنسُ اَچي ڪِريو. گهايل هَنسُ تڪليف وچان ڦَٿِڪي رَهيو هو. سِڌارَٿ تہ هو ئي دَيالوُ. هُن هَنس جا زخمَ صاف ڪري اُنهن تي ملم لڳائي. اُن بعد سِڌارَٿُ هَنس تي آهستي آهستي هَٿُ ڦيرڻ لڳو. هَنسَ کي آرام اَچي ويو. ٿوري دير بعد سِڌارٿ وٽ سندس سؤٽ ديودت آيو ۽ کيس چيائين، 'هِن هَنسَ کي، موُن تير هڻي ڪيرايو آهي. اِهو مُنهنجو شڪار آهي، اِن ڪري هِنَ تي تنهنجو ڪوبہ حقُ ناهي. هِنَ تي مُنهنجو حقُ آهي.'

آخر اِنصاف لاءِ معاملو راجا وٽ پُهتو. راج دَربار ۾ ٻنهي پنهنجي پنهنجي ڳالهہ تي زور ڏنو. راجا ٻنهي جا بيان ٻُڌي فيصلو ڏنو تہ هِن پکيءَ تي سِڌارٿ جو حقُ آهي. ڇو تہ مارڻ واري کان بَچائڻ واري جو حقُ وڌيڪ هوُندو آهي.

اُهو ئي راجڪمار سِڌارَٿُ اَڳتي هَلي گوتم ٻُڌ جي نالي مشهوُر ٿيو. هُنَ سڄي دُنيا کي پريم ۽ اَهنسا جو سنديش ڏنو.

اَڀياس

سوال ١ : هيٺيان خال ڀريو :

١) گهايل هنس .... وچان ڦٿڪي رهيو هو.

٢) اُهو مُنهنجو .... آهي.

٣) آخر اِنصاف لاءِ ...... راجا وٽ پهتو.

سوال ٢ : هيٺين سوالن جا جواب لکو :-

١) سِڌارٿ هنس جي جانِ ڪيئن بچائي؟

٢) ديودت هنس تي حق ڇو جمائڻ لڳو؟

٣) راجا ڪهڙو فيصلو ڪيو؟

٤) سڌارٿ اَڳتي هلي ڪهڙي نالي سان مشهور ٿيو؟

سوال ٣ : هيٺيان جملا ڪنهن ، ڪنهن کي چيا آهن؟

١) ’هن هنس کي مون تير هڻي ڪيرايو آهي.‘

٢) ’پر مون هن جو علاج ڪري ڪيس بچايو آهي.‘

٣) ’مارڻ واري کان بچائڻ واري جو حق وڌيڪ هوندو آهي.‘

سوال٤ : (الف) : هيٺين لفظن جا ضد لکو :-

آهستي .... مارڻ .... اِنصاف .... پريم .... اَهنسا ....

(ب) هيٺين لفظن جا عدد بدلايو :-

معاملو............ ڳالهه .... فيصلو .... ڪوشش .... حق ....

هدايت :- ماستر شاگردن کي پکين، پسن لاءِ پيار، همدردي ۽ اُنهن جي اَهميت سمجهائيندو.

مشغولي :- ماستر شاگردن کي گوتم ٻڌ جي جيونيءَ بابت ڄاڻ حاصل ڪري هڪ قصو يا ڪهاڻي لکي اَچي ڪلاس ۾ ٻڌائڻ لاءِ همٿائيندو.

پورڪ اَڀياس

١) هن آکاڻيءَ کي ديودت ۽ سڌارٿ جي گفتگوءَ جي روپ ۾ لکو.

٢) گوتم ٻڌ تي ڏهه جُملا لکو.

ماٽ ۾ پڙهو :-

رينوءَ کي پالتو جانورن سان ڏاڍو پيار هو. ڪڏهن ٻليءَ جي ٻونگڙن سان تہ ڪڏهن وري ڪُتيءَ جي ڳُلڙن سان پيئي راند ڪندي هئي. هڪ ڀيري جڏهن رينو اسڪول مان گهر اَچي رهي هئي، تڏهن گهر جي ويجهو هڪ ٻليءَ جي ٻچڙي کي ڦٿڪندي ڏٺو. اُن کي سنڀالي گهر کڻي آئي. ڪيس کير پيئارڻ سان گڏ ڏينهن سندس سنڀال ڪيائين. شام جو ٻليءَ جو ٻچڙو چرپُر ۾ اَچي ويو. اِهو ڏسي رينو تمام گهڻو خوش ٿي. ٻين کي خوش ڪرڻ سان اِنسان پاڻ بہ خوش رهي ٿو.

پڙهو. ٻڌايو ۽ لِکو.

مينا	سائو	علاج	واڱڻائي	ڳاڙهو
ٻيو ڪو	ٻار	ڪتاب	ناسي	وٺ
ڪڻُ	پڪي	وانگر	ڪارو	صاف ڪرڻ
گرم	ناهه	گهٽيئي	ٻلي	وڄ
آيو	چنڊ	ٽڏو	ڪوشش	گول

ننڍيو	مليو	نيرو	توهان	ڇوڪري
نہ	مون	ڇوڪرو	ٻوٽو	وڏو
تارو	اَڇو	آهستي	هڪ	ٿورو
سنو	پيلو	گلابي	ڏٺو	ڏيکار
ڪر	مڪہ	ڪپي	تيز	ڦوڪٽو

١) رنگ وارا لفظ ڳولهيو. مثال: ڪارو. ....

٢) هَم آوازي لفظ ڳولهيو. ....

٣) ’ڪ‘ وارا لفظ ڳولهيو. ....

٤) ساهوارا ڳولهي لکو. ....

٥) جُملا ٺاهيو. (ڪي بہ ڏهہ) مثال: هڪُ ڳاڙهو ڦوڪٽو ڪڻُ.

١. .... ٦. ....

٢. .... ٧. ....

٣. .... ٨. ....

٤. .... ٩. ....

٥. .... ١٠. ....

١٠. سُنا پار

ٻُڌو. ڳايو، سمجھو ۽ عمل ۾ آڻيو.

سُهڻا منڙا پار ٻڻون،
هردم آگياڪار ٻڻون.

هردم سچ جي ٻولي ٻوليون،
سيوا تياڳ جون پايون چوليون،
گُڻگراهي گُلزار ٻڻون،
سُهڻا منڙا پار ٻڻون.

عيبن کان مُنهن موڙيون هردم،
سِک جو ناتو جوڙيون هردم،
جيون جو سينگار ٻڻون،
سُهڻا منڙا پار ٻڻون.

وير مان ڪجھ ٻي ورڻو ناهي،
ٻَل ٻَڌيءَ ۾ ’گھايل‘ آهي،
وڏڙن جو آڌار ٻڻون،
سُهڻا منڙا پار ٻڻون.

نوان لفظ :

هردم - سدائين
آڳياڪار - چيو مڃيندڙ
تياڳ - قرباني
ڳٽڪڙاهي - ڳڻ ڳرهڻ ڪندڙ

گُلزار - گلن جو باغ
عيب - بُرائي
مُنهن موڙڻ - پاسو ڪرڻ

ٻل - طاقت
ٻڌي - ايڪتا
آڌارُ - سَهارو

اَڀياس

سوال ۱ : هيٺين سوالن جا جواب لکو :-

۱) شاعر هردم ڇا ڪرڻ لاءِ چوي ٿو؟
۲) شاعر ڇا کان منهن موڙڻ لاءِ چوي ٿو؟
۳) جيون جو سينگار ڪيئن ٿي سگهبو؟
۴) ٻلُ ڇا ۾ آهي؟
۵) شاعر هن ڪوتا ۾ ڪهڙو سنديش ڏنو آهي؟

سوال ۲ : هيٺ ڏنل جملن سان لاڳاپو رکندڙ بيت جون سٽون ڳولهيو :-

جُملو	بيت جي سٽ
مثال : اَسانکي براين کان پري رهڻ گهرجي.	عيبن کان منهن موڙيون هردم.
۱) دشمنيءَ مان ڪجهه به حاصل نه ٿيندو.	
۲) سڀني سان پيار پريو ورتاءُ ڪرڻ گهرجي.	
۳) ٻين جون سٺيون ڳالهيون ڳڻڻ گهرجن.	
۴) ايڪتا ۾ ئي شڪتي آهي.	
۵) هميشه سچ ڳالهائڻ گهرجي.	

سوال ۳ : 'س' اَکر سان شروع ٿيندڙ لفظ لکو. (۱) .... (۲) .... (۳) ....

سوال ۴ : بيت ۾ ڏنل به هم آوازي لفظن جا جوڙا لکو. (۱) ....X............... (۳) ....X...............

هدايت : ماستر شاگردن کي هيءُ بيت لئه تال سان ٻڌائي، اُنهن کان چوائيندو.
مشغولي : ماستر شاگردن کي چوندو ته 'گُڻوان ٻالڪ' وشيه تي ڏهه سِٽون گهران لکِي اَچو.

پورڪ اَڀياس

۱. ڏنل مثال موجب چوکنڊا پريو:

سچائي	سچو	تياڳ	....	آڳيا	....
....	ايماندار	....	سيوڪ	....	سُٺو

۲. هيٺ ڏنل لفظ ڪم آڻي جملا ٺاهيو :

سُهٽا، سيوا، ٻلُ، سچ

١١. دياوان دادا

ٻُڌو. پڙهو ۽ سمجهو.

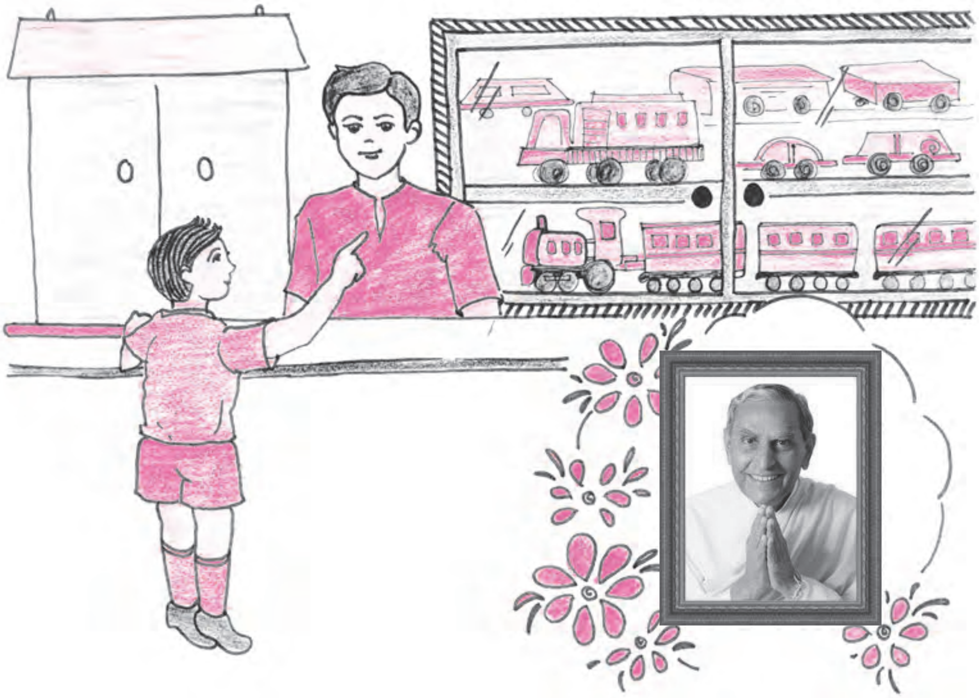

مکڻ کي ٿوري گرمائش ڏبي آهي تہ مکڻُ رِجي پوندو آهي. سچا سنت ٻين جو ڏک درد ڏسي رِجي پوندا آهن. سندن دل ديا جو درياهہ هوندي آهي. سندن من ۾ سنيهہ ۽ سهانپوتيءَ جو ساگر ٿيندو آهي.

سچو سنت اُهو آهي جو پر پيڙا کي پنهنجي پيڙا سمجهي اُن کي دور ڪري.

دادا جشن واسواڻي ننڍپڻ کان ئي دياوان آهي. هوُ ٻال اوستا ۾ ئي ڪو فقير ڪو اَپاهج يا بکايل ڏُکايل ڏسندو هو تہ پنهنجي ڪيسي جي خرچي اُن کي ڏيئي ڇڏيندو هو.

هڪ دفعي ٻالڪ جشن ڪراچيءَ جي هڪ بازار مان لنگهي رهيو هو تہ سندس نظر رانديڪن جي هڪ دُڪان تي پيئي. هو دڪان اَندر گهڙي ويو. اُتي قسمين قسمين جا رانديڪا رکيل هئا. اُنهن رانديڪن ۾ هڪ ريل گاڏي بہ هئي. سندس دل هئي تہ هوُ اُها پٽن تي هلندڙ ريل گاڏي خريد ڪري. هُن دڪاندار کان ريل گاڏيءَ جو مُلهہ پُڇيو. دڪاندار وراڻيو، بہ روپيا. اِهو جواب ٻُڌي ٻالڪ جشن سوچ ۾ پئجي ويو. تن ڏينهن ۾ ٻن روپين جو وڏو مُلهہ هوندو هو. هر ٻار کي پائي، بہ پايون يا پئسو خرچي ملندي هئي. ٻالڪ جشن خيال ڪيو تہ روز هڪ پئسو گڏ ڪري اِها ريل گاڏي خريد ڪندس. ڪڏهن ڪڏهن هوُ ساڳئي دڪاندار کان وڃي پڇي ايندو هو تہ متان اُن ريل گاڏيءَ جو اگهہ گهٽ ٿيو هجي. دڪاندار کيس چوندو هو تہ، ’جڏهن تون بہ روپيہ ڪٺي ايندين، تڏهن ئي توکي اِها ريل گاڏي ڏيندس.‘

ٿورن ڏينهن کان پوءِ ٻالڪ جشن جو مامو سندس گهر ۾ آيو ۽ ٻالڪ جشن کي پاڀوهہ مان چانديءَ جا بہ روپيہ ڏنائين. ٻالڪ بہ روپيہ خرچي وٺي خوشيءَ ۾ نہ سمايو. هوُ اُن وقت ئي رانديڪن جي اُن دڪان تان اُها ريل گاڏي خريد ڪرڻ لاءِ نڪتو. جڏهن بازار ۾ آيو تہ هُن هڪ فقيرياڻي ڏٺي. جنهنجي هنج ۾ هڪ ڪمزور بيمار ٻار هو. هوءَ پڪاري رهي هئي درد ڀريئي آواز ۾، ’ڏاڍيءَ جي ناليءَ هُن بيمار معصوُم جي دوا لاءِ هڪ روپيو دان ڏيو‘

فقيرياڻيءَ جي درد ڀري پڪار ڄشن جي ڪَنن تي پيئي، ٻالڪ جو ڌيان اُن ڏانهن ويو. پر ڪيترن ڏينهن ڪانپوءِ ريل گاڏي خريد ڪرڻ جي تمنا کيس هڪدم رانديڪن جي دڪان تي ڇڪي ويئي.
هن دڪاندار کي چيو، ’اَڄ مان اُها ريل گاڏي خريد ڪرڻ لاءِ آيو آهيان، مون کي اُها ريل ڪڍي ڏيو.‘
دڪاندار به ٻالڪ کي ڏسي خوش ٿيو. شيشي جي ڪٻٽ مان اُها ريل گاڏي ڪڍي، اُکهي، ڄڻن ٻالڪ کي ٿي ڏنائين، اُن وقت اُها فقيرياڻي اُتي اَچي دلسوز آواز ۾ هڪ روپئي جي دان لاءِ پڪارڻ لڳي.
دڪاندار کيس ڪاوڙجي هڪالڻ لڳو. ٻالڪ ڄشن جي دل ڀرجي آئي. هن هڪدم اُها ريل دڪاندار کي واپس ڪئي ۽ چانديءَ جا ٻه روپيه اُن فقيرياڻيءَ کي جهول ۾ وجهندي کيس چيو، ’هن معصوم کي جلد ڪنهن سُٺي ڊاڪٽر کان دوا وٺي ڏج. کيس ڪير به پيئارج.‘
فقيرياڻي دعائون ڪندي رمندي رهي. دڪاندار ٻالڪ ڄشن جو وهنوار ڏسي دنگ رهجي ويو ته کهڙو نه انوکو ٻار آهي! ٻالڪ ڄشن عجيب خوشي محسوس ڪئي.
ڪنهن جو ڪيو اَجايو ڪين ٿو وڃي. دکين، دردين ۽ درويشن جون دعائون اِنسان کي اوچ پدويءَ تي پهچائين ٿيون. ڪنهن به دکيءَ جي دل وٺڻ ثواب جو ڪم آهي.
اَڄ دادا ڄشن واسواڻي ساري سنسار ۾ شانتي، پريم ۽ ديا جو سنديش سُڻائي رهيو آهي. دادا ڄشن ڀريون ڀارتيه آهي، جنهنکي آمريڪا ۾ ’يوٿانت‘ شانتي پُرسڪار سان سنمانت ڪيو ويو.

نوان لفظ:

سنيهه - سک	ثواب - پُڃ	ڀاڀوهه - پيار	دُعا - آسيس
عنايت - مهرباني	سهانيوتي - همدردي	معصوم - اَبوجهه	دِلسوز - دکدائي

اَڀياس

سوال ۱ : هيٺين سوالن جا جواب لکو :-

۱) سچو سنت ڪير آهي؟
۲) ٻالڪ ڄشن ريل گاڏي خريد ڪرڻ لاءِ کهڙي رِٿا رِٿي؟
۳) ٻالڪ ڄشن کي ڪنهن خرچي ڏني؟
۴) ٻالڪ فقيرياڻيءَ کي ٻه روپيه ڏيندي ڇا چيو؟
۵) دڪاندار ڇو دنگ رهجي ويو؟

سوال ۲ : خال ڀريو :-

۱) سچا سنت ٻين جو دک درد ڏسي ...... وانگر رِجي پوندا آهن.
۲) رانديڪن ۾ هڪ .... به هئي.
۳) فقيرياڻي ٻالڪ ڄشن کي .... ڪندي رمندي رهي.
۴) دکين، دردين ۽ درويشن جون دعائون انسان کي .... تي به پهچائين ٿيون.

سوال ۳ : ڪنهن، ڪنهنکي چيا آهن؟

۱) ’ٻه روپيه‘.
۲) ’ڏٽيءَ جي ناني هن بيمار معصوم جي دوا لاءِ هڪ روپيه دان ڏيو.‘
۳) ’اَڄ مان اِها ريل گاڏي خريد ڪرڻ لاءِ آيو آهيان.‘
۴) ’هن معصوم کي ڪنهن سني ڊاڪٽر کان دوا وٺي ڏج ۽ کيس ڪير به پيئارج.‘

سوال ۴ : جنس بدلايو :- فقير .... ٻالڪ .... دوست .... ماتا ....

هدايت : ماستر شاگردن کي سيوا، همدرديءَ جي اَهميت سمجهائيندو.
مشغولي : شاگرد دادا ڄشن واسواڻيءَ جي جيون بابت وڌيڪ ڄاڻ هٿ ڪري گهران لکي اَچن.

پورڪ اَڀياس

١) هيٺ سنڌي سماج جا مشهور سنڌي سنت ڏنل آهن. ڪنهن بہ ٻن سنتن جي ڄاڻ حاصل ڪري لِکو.

(١) ساڌوُ ٽي. ايل. واسواڻي   (٢) سوامي ٽيئُورام   (٣) سوامي شانتي پرڪاش   (۴) سنت ڪنوررام
(۵) سائين سترامداس   (٦) بابا هرداسرام (گودڙيءَ وارو)   (٧) سوامي ترلوڪداس   (٨) بابا آسوُدارام

٢. ماٺِ ۾ پڙهو

علم اِنسان جي ٽين اَک چئبي آهي، علم وارو ماڻهو هرهنڌ عزت پائي ٿو. ڊاڪٽر، اِنجنيئر، وڪيل ۽ جڄ علم سبب ئي پنهنجي پنهنجي ڪيتر ۾ ڪاميابيءَ سان ڪم ڪري رهيا آهن. علم موجب جي عمل ڪبو تہ وڏيڪ سڦلتا حاصل ٿيندي. ڊاڪٽر آمبيڊڪر، سنت ونوبا ڀاوي، سوامي وويڪانند علم کي عمل ۾ آندو اِن ڪري سندن نالو اِتهاس ۾ اَمر ٿِي ويو.

٣. هيٺ ڏنل سنت سڃاڻو ۽ اُنهن جي باري ۾ ڄاڻ حاصل ڪريو.

وندر جو وقت

ٻُڌايو تہ ڪير؟

١. اُهو ڪير آهي، جنهنجو ريلوي وڀاڳ سان ڪو بہ واسطو نہ هوندي بہ هو سڄي ڀارت ۾ ريل رستي ڪٿي بہ مفت ۾ وڃي سگهي ٿو. (..)

٢. اُهو شڪتيشالي ماڻهو ڪير آهي، جيڪو هٿ جي اِشاري سان سيني موٽر گاڏين کي بيهاري سگهي ٿو؟ (..)

٣. اُها ڪهڙي چيز آهي، جنهن کي توهان ڏٺو ضرور هوندو پر اُن کي توهان جڏهن چاهيو، تڏهن ڏسي نٿا سگهو. (..)

۴. اُها ڪهڙي شيءِ آهي جيڪا توهان محسوس ڪري سگهو ٿا پر ڏسي نٿا سگهو. (....................................)

٢. طوطو يا ڪُتي جو ڳُلڙو لاءِ ڪلپنا ڪري ڪويتا يا پنج ڇهہ جُملا لِکو.

١٢. خطُ

ٻُڌو. پڙهو ۽ لِکو.

لعل سائين اَپارٽمينٽ
چيمبور.
ممبئي - ٧۴
تاريخ، ١۵ فيبروري ٢٠١٦

پيارا دوست اَنيش،

تنهنجو خط مليو، پڙهي بيحد خوشي ٿي. توکي واڌايون هجن. تون جنرل ناليج جي اِمتحان ۾ سڄي ممبئيءَ ۾ پهريون نمبر آئين. منهنجي گهر وارا پڻ اِهو ٻُڌي ڏاڍو خوش ٿيا.

ناتال جي موڪلن ۾ اَسانجي شهر ۾ ضلعا سطح تي اِنٽر اِسڪول راندين جي چٽاپيٽي ٿي. اَسانجي اِسڪول ونجهه وٽي، ڪرڪيٽ ۽ ڊوڙ راند ۾ بهرو ورتو. توکي ٻڌي خوشي ٿيندي تہ مون ڊوڙ راند ۾ بهرو وٺي پهريون اِنعام کٽيو. ضلعي جو ڪليڪٽر اِنعامي جلسي جو مکيہ مهمان هو. اُن هٿان مونکي چانديءَ جو ميڊل انعام مليو.

راندين مان ڪيترائي فائدا آهن. گڏجي ڪم ڪرڻ جي ڀاونا وڌي ٿي. صحت سالم رهي ٿي. مان چاهيان ٿو تہ تون پڙهڻ سان گڏ راندين ۾ پڻ بهرو وٺي پاڻ موکيندين.

ٻبلي کي منهنجو پيار ۽ ماتا پتا کي نمسڪار ڏج. هن خط جي جواب ۾ دير نہ ڪج.

سک مان،
تنهنجو دوست،
ساگر.

نوان لفظ:

ونجهه وٽي - راند جو هڪ قسم   صحت - تندرستي   بيحد - تمام گهڻو   سالم - قائم

اَڀياس

سوال ١ : هيٺين سوالن جا جواب لکو:-

١) هيءُ خط ڪنهن، ڪنهنکي لکيو آهي؟
٢) اَنيش ڪهڙي امتحان ۾ بهرو ورتو؟
٣) ساگر جي اِسڪول ڪهڙين راندين ۾ ڀاڱ ورتو؟
۴) اِنعامي جلسي جو مکيہ مهمان ڪير هو؟
۵) راندين مان ڪهڙا فائدا آهن؟

سوال ٢ : هيٺيان لفظ جملن ۾ ڪم آڻيو:-

چٽاپيٽي، اِمتحان، ڀاونا، بيحد

سوال ٣ : هيٺ ڏنل جملن ۾ صحيح (✓) ۽ غلط لاءِ (X) نشان ڪريو :-

١) اَنيش چيمبور ممبئيءَ ۾ رهندو آهي.

٢) ساگر جنرل ناليج اِمتحان ۾ پهريون نمبر آيو.

٣) ناتال جي موڪلن ۾ راندين جي چٽاڀيٽي ٿي.

٤) ساگر کي سونو ميڊل اِنعام مليو.

هدايت : ماستر شاگردن کي روايتي ۽ غير روايتي خط جا قسم سمجهائيندو.

مشغولي : سنيتا پنهنجي ساهيڙيءَ کي پنهنجي جنم ڏينهن تي اَچڻ لاءِ نيند ڏئي ٿي. اهو خط ٻار گهران لکي ايندا.

پورڪ اَڀياس

ماستر شاگردن کي سنڌي راندين بابت ڄاڻ ڏيئي راند ڪرائيندو.

ونڊر جو وقت

١) خانن ۾ ڏنل اَکرن مان اَلڳ اَلڳ نالا ڳوليو :

مثال : راجيش، نيها

ڪ	آ	و	ي
ت	ش	ن	ر
ڪ	ل	ج	ه

نالا

....

....

....

....

٢) خانن ۾ ڏنل اَکرن جو استعمال ڪري هيٺ ڏنل خال ڀريو :

ه	ٻ	ر	ڪ
ي	ڙ	ل	م
و	ڊ	ڇ	ڳ

١) هڪ گُل

٢) هڪ جيت

٣) هڪ جانور

٤) هاري جو پيو نالو

٥) سنڌين جي وڻندڙ هڪ ڀاڄي

٦) پيٽ تي هلندڙ هڪ ساهوارو

....

....

....

....

....

....

هولي

ڏِسو. جاچيو ۽ ٻُڌايو.

هدايت : (١) ماستر شاگردن کي چتر ڏيکاري ڏِڻ بابت ڳالهہ ٻولهہ ڪرائيندو ۽ اُن بابت جاڻ ٻُڌائڻ لاءِ همٿائيندو.

(٢) ڏيکاريل ڏڻ بابت گهر مان پاڻ لِکي اَچڻ لاءِ چوندو.

١٣. لال بهادر شاسترِي

پڙهو ۽ لکو.

ڀارت رتن، سچي سماج سيوڪ لال بهادر شاستريءَ جو جنم ٢ آڪٽوبر ١٩٠٤ع تي اُتر پرديش جي مُغل سراءِ شهر ۾ ٿيو. هُن جو پتا شاردا پرساد ورما ۽ ماتا رام دُلاري ديوي هُئي.
شاستري اَڃا ڏيڍ سال جو مس هُئو تہ سندس پتا پرلوڪ سڌاريو، سندس ماتا کيس ناناڻي گهر، مِرزاپور وٺي ويئي. اُتي ئي سندس پالڻ پوشڻ ٿيو. لال بهادر شاستريءَ ننڍپڻ کان ئي گهڻيئي تڪليفون ڏٺيون. ڪيترا ڀيرا اِسڪول لاءِ کيس ندي پار ڪري وڃڻو پوندو هو. لال بهادر شاستري تياڳي پُرش هئو. ايمانداري، فرض اَدائيءَ جي ڀاونا هُن ۾ ڀريل هئي. هوُ تمام سواڀماني هو. سندس رهڻي ڪهڻي ڪاڏو ڀيٽو سادو هو. ڪيترا دفعا ڪاڏو بہ پاڻ تيار ڪري کائيندو هو ۽ پنهنجا ڪپڙا بہ پاڻ سُبندو هو.
هڪ دفعي جي ڳالهہ آهي. لال بهادر پنهنجي ساٿين سان رام نگر ۾ ميلو ڏسڻ ويو. اُنهن ڏينهن ۾ بنارس مان رام نگر وڃڻ جو وسيلو ٻيڙي ئي هو. نديءَ تي پُل نہ ٺهيل هئي. لال بهادر پنهنجي دوستن سان سڄو ڏينهن ميلي ۾ گُهميو. شام جو سندس ساٿي ۽ ٻيا ماڻهو بنارس واپس موٽڻ لڳا. ساٿين کيس واپس هلڻ لاءِ چيو پر هوُ اُتي ئي تَرسيو ڇو تہ هُن وٽ ٻيڙيءَ جو ڀاڙو نہ هو. جيڪڏهن هوُ ساٿين کي اِها ڳالهہ ٻڌائي ها تہ هوُ ٻيڙيءَ جو ڀاڙو پاڻ ڀري وٺي وڃنس ها. انڪري هوُ شانت رهيو. رات جو ٻارهان تي ويا هئا. لال بهادر ڀڳوان جو نالو وٺي گنگا ۾ ٽپو ڏنو. هوُ ترندو ترندو اَچي ڪناري پهتو.
مهاتما گانڌيءَ جي لَلڪار تي سنہ ١٩٢١ع ۾ ١٧ سالن جي عُمر ۾ هُن قومي هلچل ڏانهن وِک وڌائي ۽ 'ڀارت ڇڏيو هلچل' ۾ سرگرم ڀرو ورتو. هوُ ڪيترا دفعا جيل ۾ بہ ويو. لال بهادر سوديشي هلچل، لوُڻ ستياگرهہ، هاري ڪِرانتي هلچل وغيره ۾ اَهم يوگدان ڏنو.
پَنڊت نهروءَ پنهنجي ڪئبينيٽ ۾ شاستري کي سڀ کان وڌيڪ ڀڪندڙ رَتن سمجهندو هو. ننڍي يا وڏي مسئلي تي شاستري کان صلاح وٺڻ ضروُري سمجهندو هو.
پَنڊت جواهرلعل نهروُءَ کانپوءِ هوُ ديش جو پرڌان منتري بڻيو. لال بهادر شاستريءَ پڌ سنڀاليو ارڙهن مهنا، پر ڪَمُ ڪيائين ارڙهن سالن جا. هُن 'جئہ جوان، جئہ ڪسان' جو نعرو ڏيئي ديش کي پاڻ تي ڀاڙڻ جي راهہ ڏيکاري.
شروعات کان پڇاڙيءَ تائين سندس جيون، اَٿڪ محنت، ڌيرج، تياڳ ۽ تپسيا جو مثال رهيو. اَهڙي خلق خِدمتگار، ديش ڀڳت، ايشور ڀڳت ۽ سچي ڪرم يوگي لال بهادر شاستريءَ کي اَسانجا ڪروڙين پرڻام.

نوان لفظ :

خوددار - پاڻ تي ڀاڙيندڙ	وِک وڌائڻ - اَڳتي وَڌڻُ	لازمي - ضروُري
راهہ ڏيکارڻ - رستو ڏيکارڻ	خلق - عوام، جنتا	خِدمتگار - شيواڌاري

اَڀياس

سوال ١ : هيٺين سوالن جا جواب هِڪ ٻن سٽن ۾ لکو :-

١) لال بهادُر شاستريءَ جو جنم ڪڏهن ۽ ڪٿي ٿيو؟

٢) هو اِسڪول ڪيئن ويندو هو؟

٣) هڪ دفعي شاستري دوستن سان ڪٿي گُهمڻ ويو؟

٤) لال بهادُر شاستريءَ جي خودداريءَ جا ٻه مثال ڏيو.

٥) لال بهادُر شاستريءَ ڪهڙو نعرو ڏنو؟

سوال ٢ : هيٺين سوالن جا تَوري ۾ جواب ڏيو :-

١) لال بهادُر شاستريءَ جي رهڻي ڪهڙي ڪهڙي هُئي.

٢) ديش جي آزاديءَ جي هلچل ۾ شاستري ڪهڙو يوگدان ڏنو؟

سوال ٣ : هيٺين جملن مان صِفت ڳولهيو؟

١) لال بهادُر شاستري هوشيار ٻار هو. [ ]

٢) رام ايماندارُ ڇوڪرو آهي. [ ]

٣) اَنبُ تمامُ مِٺو آهي. [ ]

٤) ماستر شاگرد کان پنج سوال پُڇيا. [ ]

سوال ٤ : هيٺيان خال ڀريو :-

١) لال بهادُر شاستري وٽ ..... جو پاڙو ڪونه هو.

٢) پنڊت نهروُ پنهنجي ڪئبينيٽ ۾ شاستريءَ کي سڀ کان وڌيڪ ڀڪندڙ ...... سمجهندو هو.

٣) ماتا کيس ناناڻي گهر .... وٺي ويئي.

سوال ٥ : ضد لکو :-

گُڻ .... اِيماندار .... اڻپورو .... ننڍو .... سچ ....

هدايت : ماستر شاگردن کي لعل بهادر شاستيءَ بابت وڌيڪ ڄاڻ ٻُڌائيندو.

مشغولي : لعل بهادر شاستريءَ جي جيونيءَ بابت ڏهه جملا لکو.

پورڪ اَڀياس

هيٺيون ٽڪر پڙهي ڏنل مشغوليون ڪريو.

مهاتما گانڌيءَ کي راشٽرپتا ڪري مڃيو ويندو آهي. مهاتما گانڌيءَ جو جنم ٢ آڪٽوبر ١٨٦٩ع ۾ سوراشٽر جي پوربندر ۾ ٿيو. سندس نالو موهنداس هو ۽ پتا جو نالو ڪرمچند ۽ ماتا جو نالو پتلي ٻائي هو. سندس ماءُ ڏاڍي ڌارمڪ ويچارن جي هئي. ننڍي هوندي هوءُ ٻُري سنگت جو شڪار ٿيو. پر جيئن ئي پاڻ سنڀاليائين، پنهنجي پيءُ سامهون پڇتاءُ ظاهر ڪيو. پوءِ اڳيان هلي هو آدرشي انسان بڻيو.

۱. ٽڪر ۾ ڏنل نالا ڳولهي گولن ۾ لکو.

۲. ٽڪر مان اهي لفظ ڳولهيو جيڪي هنديءَ ۾ به استعمال ڪيا ويندا آهن.

مثال : ڏارمڪ

آواز جي غليظائي

پڙهو. سمجهو ۽ عمل ۾ آڻيو.

اَسان جا ڪن شيشي جا هجن ها تہ ڦاٽي پون ها.

- سيني سان آهستي ڳالهايو.
- گهر ۾ ريڊيو، ٽيپ رڪارڊر يا ٽي. ويءَ جو آواز گهٽ رکو.
- آواز ڪرڻ وارين شين جو آواز گهٽ رکو.
- عام جڳهين تي وڏن اسپيڪرن ۽ اَئمپليفاير ذريعي سنگيت ڳانا نہ وڄايو.
- آوازي ڦٽاڪا نہ ٻاريو.
- ڪار وغيره هلائڻ وقت بنا سبب جي هارن نہ وڄايو.

ڌيان رکو : اَسانجي ڪن جو پردو تمام نازڪ هوندو آهي. آواز جي غليظائي سبب دائما ٻوڙائپ ٿي سگهي ٿي.

مشغولي : (۱) آواز جي غليظائيءَ سبب اسانکي ڪهڙيون ڪهڙيون تڪليفون ٿي سگهن ٿيون؟ گهر وارن يا اَڌياپڪ جي مدد سان چارٽ حاصل ڪري لکو.
(۲) پاڙيءَ ڪي غليظ ٿيڻ کان ڪيئن روڪي سگهجي ٿو؟ لکو.

١۴. مُندوُن

سَڄي سال ۾ پنج مُندوُن ٿينديوُن آهِن. بَهارَ جي مُندَ، سَيني مُندُن جي راڻي آهي. هِن مُندَ ۾ وڻ ٽڻ ساوا ٿين ٿا. باغن ۾ گُل ڦُلَ ٽڙن ٿا ۽ پکي مٺڙيون بوليوُن بولين ٿا.
بَهار کان پوءِ اونهارو اَچي ٿو. هِن مُندَ ۾ سخت گرمي ٿِئي ٿي. هن مُند ۾ هلڪا ۽ سوٽي ڪپڙا پائبا آهن. پاڻيءَ جي اُڃ تمام گهڻي لڳندي آهي. هِنَ مُندَ ۾ اَنب، ڄموُن، هنداڻا، توُت جام ٿين ٿا.
اونهاري کان پوءِ برسات جي مُند اَچي ٿي. جنهن کي چوماسو بہ چئجي ٿو. چوُماسي ۾ نديون، ڍنڊوُن ۽ تلاءَ پرجي ويندا آهِن. چوڌاري ساوڪ نظر ايندي آهي. هِن مُند ۾ پوک بہ جام ٿيندي آهي.
برسات کان پوءِ سرءُ جي مُند اَچي ٿي. جنهن ۾ گهميل هوا لڳي ٿي. وڻن ۽ ٻوٽن جا گُلَ ۽ پن ڇڻن ٿا.
چوُماسي کان پوءِ سياري جي مُند اَچي ٿي. هِن مُندَ ۾ ٿڌ کان بچڻ لاءِ اَسين گرم ڪپڙا پائيندا آهيون. اِن ريت مُندن جو چڪر سدائين هلندو رهي ٿو. هرڪنهن مُند کي پنهنجي اَهميت آهي.

اَڀياس

سوال ١. هيٺين سوالن جا جواب لکو :-

١. سڄي سال ۾ ڪيتريون مُندون ٿينديون آهن؟
٢. سيني مُندن جا نالا لکو.
٣. اونهاري ۾ ڪهڙا ڪهڙا ڦل ٿين ٿا؟
۴. چوماسي جي مُند ۾ ڇا ڇا ٿيندو آهي؟

سوال ٢. هيٺين ۾ خال ڀريو :-

١. .... جي مُند سيني مُندن جي راڻي آهي.
٢. برسات جي مُند کي .... بہ چئبو آهي.
٣. سرءُ جي مُند ۾ وڻن ۽ ٻوٽن جا گُل ۽ پن .... ٿا.
۴. سياري جي مُند ۾ اَسين .... ڪپڙا پائيندا آهيون.

سوال ٣. هيٺيان لفظ جُملن ۾ ڪم آڻيو.

١. سخت ٢. ساوڪ ٣. ٿڌي ۴. راڻي.

پورڪ اَڀياس

١. توهان کي ڪهڙي مُند پسند آهي ۽ ڇو؟
٢. اَڏياپڪ يا مائٽن جي مدد سان مُندن جو عرصو لکو.
٣. اَڄ ڪلهہ توهان مُندن ۾ ڪا ڦير گهير محسوس ڪئي آهي ڇا؟ جيڪڏهن ها تہ ڪهڙي؟ لکو.
۴. ’قدرت‘ وشيہ تي ۵ سِٽون ڪويتا يا ڄاڻ لکو.

پالکي

هيٺيون ٽڪر ماٺ ۾ پڙهو :

شولاپور جي ويجهو پنڍرپور هڪ وڏو تيرٿ آستان آهي. اُتي ونوباجيءَ جو مندر آهي. سڄو سال اُتي ڪيترائي شرڌالو ويندا آهن.

پوني جي ويجهو ديهوُ ڳوٺ ۽ آلنديءَ کان هر سال الڳ الڳ پالڪي نِڪرندي آهي. پالڪيءَ سان گڏ ڪيترا ياتري پنڌ ڪري ويندا آهن. پنڍرپور پوني کان اَٽڪل ڏيڍ سؤميل پري آهي. ياتري روز ٥ کان ١٠ ميل پنڌ ڪندا آهن. مينهن پوي يا اُس هجي هي ياتري پرواهه ڪين ڪن، هٿ ۾ جهانجهه کڻي ڪيرتن ڪندا 'جئه هري وِٺل' چوندا وڃن، ڪين ڪاڏي پيتي جي پرواهه ڪونه هوندي آهي. ڪڏهن ڪنهن ڳوٺ مان ته ڪڏهن ڪنهن شهر مان لنگهن. لوڪ گهٽيئي شيون کڻي اَچي ڪين ڏين. اُهي سمجهندا آهن ته ياترين جي سنڀال لهڻ پُڄ جو ڪم آهي. هي سڀ ياتري پالڪيءَ سان گڏ آڪاڙي ڳِيارس تي پنڍرپور پهچندا آهن.

اَچو ته کِلون

١ - اَنيل :- ٥ لڏون ۽ چار ماڻهو، ته ڪيئن ڳالهه ٺهندي؟

سُنيل :- مان پنهنجي پاءُ کي هينئر وٺي اَچان ٿو.

٢- پٽ : - بابا! اَسين سڀاڻي مالا مال ٿِي ويندا سين.

پيءُ :- سو ڪيئن؟

پٽ :- سڀاڻي ماستر صاحب اَسانکي پئسن مان روپيه ٺاهڻ سيکاريندو.

- توهانکي وڻندڙ هڪ چرچو لِکو ۽ ڪِلاس ۾ سيني کي ٻڌايو.

اَچو تہ سِکون

پڙهو ۽ لِکو.

١. ماستر شاگردن کي هيٺين بابت وڏيڪ چارٽ ڏيندو.

٢. جانور : (Animals)

ڪُتو (Dog) ٻِلي (Cat) گهوڙو (Horse)

شينهن (Lion) چيتو (Tiger) هرڻ (Deer)

واگهو (Crocodile) گِدڙ (Jackal) بگهڙ (Wolf)

اُٺ (Camel) ٻڪري (Goat) رِڍ (Sheep)

ڏِڳو (Bull) گينڊو (Rhinoceros) باندر (Monkey)

مانگر مڇ (Whale) نانگ (Snake)

گڏهہ (Donkey) هاٿي (Elephant)

٣. پيشا : (Profession)

واڍو (Carpenter) درزي (Tailor)

ڌوٻي (Washerman) وڪيل (Lawyer)

سونارو (Gold smith) نائي (barber)

لوهار (Iron smith) ڪوَلي (Porter)

موچي (Cobbler) مزور (Worker)

اُڌياپڪ (Teacher) ڪڙمي (Farmer)

چاڪي / تيلي (Oilman) اَداڪار (Actor)

ڪُنڀارُ (Potter) ڊاڪٽر (Doctor)

١. پکي : (Birds)

ڪانو (Crow) مور (Peacock)

باز (Eagle) ڳجهہ پکي (Vulture)

ٻُلبل (nightangle) ڪوئل (Cuckoo)

جهرڪي (Sparrow) ڪُڪڙي (Hen) هنس (Swan)

ڪبوتر (Pigeon) طوطو (Parrot)

چِبرو (Owl) ڪُڪڙ (Cock) بدڪ (Duck)

مهاراشٽر راجيه پاٺيه پستڪ نرمتي

وَ اڀياسڪرم سنشوڌن منڊل، پڻي

सिंधुभारती सिंधी (अरे.) इ.६ वी ₹ 27.00